№ 91 Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem פרייז 20 גראשען Lodzer Tageblat

לאָדזער טאַגעבלאַט

רעדאקציע און אדמיניסטראציע: פיעטריקאווער 16. טעלעפאנען: פון רעדאקציע 57, פון אדמיניסטראציע 47 | דינסטאג, י"ז ניסן תרפ"ז | 19 kwietnia 1927 r. | צוואנציגסטער יאהרגאנג.

פרעזידענט־מערדער דראהט טויט־שטראף.

ווי אזוי די מערדער זענען ארעסטירט געווארען. — איינער פון די מערדער איז א געוועזענער ברוקער־ארבייטער, וועלכער איז רעדוצירט געווארען. — צווייטער מערדער איז אויך אנ'ארבייטסלאזער.

ביידע ארעסטירטע האבען זיך מודה געווען אין גרויזאמען פערברעך.

מארד איבער'ן שטאט־פרעזידענט אויסגעפיהרט געווארען צוליב פערזענליכער נקמה פאר אפזאגען פון די שטאטישע ארבייטען.

עהערנעכטען האבען זיך אין דער שטאדט פערשפרייט קלאנגען, אז די מערדער פון פרעזידענט צינארסקי זיי־נען ארעסטירט געווארען. די קלאנגען האבען זיך שפעטער ארויסגעוויזען פאר ריכטיגע.

ווי אזוי איז פארגעקומען דער ארעסט?

דער ארעסט איז פארגעקומען פוי פאלגענדע אומשטענדען:

צוליב דעם, וואס דער פרעזידענט צי־נארסקי האט אין מצבעטנט, ווען עס איז אויסגעפיהרט געווארען אויף איהם דער אנפאל, אויסגעשריען „גנבים"! און אויך צוליב די שפורען, וואס זיינען גע־בליבען פון דעם פרעזידענט'ס מערדער אויף די מיחרען פון קוטנער'ס געוועלב — האט די פאליציי חושד געווען אין אויספיהרען דעם פערברעכען געוויסע גנבים־איינברעכער.

אין צוזאמענהאנג מיט די ערשטע פאליציי־אויספארשונג, זיינען ארעס־טירט געווארען איבער 40 גנבים, וועלכע זיינען קאנפראנטירט געווארען מיט די עדות: די לעצטע האבען קאטעגאריש ערקלערט, אז אין די פערהאפטעטע, קא־נען זיי נישט דערקענען די פערזאנען, וועלכע זיינען באלד נאכ'ן ערמארדען פון דעם פרעזידענט ארויסגעלאפען פון טויער אנדזשעיא 4.

אין גאנג פון דער ווייטערדיגער אויס־פארשונג איז די פאליציי געקומען צום משלוס, אז דער מארד איז בעגאנגען געווארען צוליב פערזענליכער נקמה דורך רעדוצירטען ארבייטער, צוליב דעם איז די אויספארשונג געלענקט געווא־רען אין דער דאזיגער ריכטונג.

נאך אנ'ענערגישער אויספארשונג, האט די פאליציי צוזאמענגענומען מאטע־ריאלען, וואס האבען שווער בעשולדיגט דעם רעדוצירטען ברוקער ־ ארבייטער, דעם 25־יעהריגען אדאם וואלאשעק, פאליטער מארק 5.

עהערנעכטען א זייגער 4 פארטאגס האט קאמיסאר ווייער מיט'ן לייטער פון דער 1־טער אויספארשונגס־בריגאדע לוי־טאמטשאנסקי און 3 געהיים־אגענטען אוועק אין דער וואוינונג פון אדאם וואַ־לאשעק.

ארעסטירט ביים טרינקען בראנפען.

ווען די פאליציי איז מיט רעוואלווע־רען אין די הענט אריינגעקומען אין דער וואוינונג האט מען דעם בעשולדיגטען אין בעגעהן אין מארד אדאם וואלא־שעק'ן צוזאמען מיט נאך דריי קאלעגען געטראפען טרינקען בראנפען.

נאכ'ן אדורכפיהרען א רעוויזיע אין דער וואוינונג, האט די פאליציי נישט געפונען דעם פאלטא, וועלכען וואלאשעק האט געטראגען, ווען ער האט דעם פרע־זידענט ערמארדעט.

צוליב דעם, וואס וואלאשעק האט נישט געקענט אויפווייזען זיין „אליבי". און אויך צוליב דעם, וואס זיין פרוי האט באלד, ווי די פאליציי איז אריינגעקומען, גענומען שרייען: „מיין מאן איז נישט דער מערדער", לאמש קיינער פון דער פאליציי האט איהר דערמאלט נישט גע־זאגט, אז איהר מאן איז יא — דער מערדער, איז וואלאשעק ארעסטירט גע־ווארען און אבגעפיהרט געווארען אין 3־טען קאמיסאריאט.

דער ארעסטירטער גיט אויס זיין מיטהעלפער.

ווערענדיג גענומען אין א קרייז־פער־הער, האט וואלאשעק זיך מודה געווען, אז ער האט ערמארדעט דעם פרעזידענט צינארסקי, דערביי האט ער ערקלערט, אז דעם מארד איז ער בעגאנגען צוזא־מען מיט דעם 21־יעהריגען קאזשי־מיערזש רודזעווסקי, וואלצאווסקא 15.

ווען די פאליציי איז אריין אין דער וואוינונג פון דעם צווייטען מערדער רודז־עווסקי האט זי איהם געטראפען שלא־פען און בעט, צוליב דעם איז נישט שווער געווען צו שמידען איהם אין קיי־טען.

ביידע מערדער זיינען אבגעפיהרט גע־ווארען אויף אויטאמאבילען און דער גע־ביידע פון אויספארשונגס־אמט, וואו זיי זיינען אויסגעפארשט געווארען אין דער אנוועזענהייט פון פראקוראר שמידט, אונטער־פראקוראר קריזאווסקי, אויס־פארשונגס־ריכטער וואלצבערג, פאליציי־קאמענדאנט, וויצע־אינספעקטאר ניער־זשעלסקי, אויבער־קאמיסאר אוזאראר־משוק, נאטשאלניק פון אויספארשונגס־אמט ווייער און פון לייטער פון דער ער־שטער אויספארשונגס ־ בריגאדע לוטא־סמאנסקי.

וואלאשעק האט ערקלערט, אז דעם 29. אפריל 1926 האט ער אנגעהויבען צו ארבייטען אלס ארבייטער ביי די שטע־טישע ברוקער־ארבייטען און דעם 11. סעפטעמבער פון זעלבען יאהר איז ער געווארען רעדוצירט.

געפלאנט לכתחלה צו ערמארדען דעם וויצע־פרעזידענט גראשקאווסקי

ביז'ן לעצטען טאג האט ער אין ער־גיץ נישט געארבייט, איינציגע מאל האט ער זיך געווענדעט צום מאגיסטראט וועגען ארבייט, אבער יעדעס מאל האט ער בעקומען אנ'אבזאג.

נאך לענגערע בעמיהונגען האט זיך איהם איינגעגעבען צו צוקריגען זיך צום וויצע־פרעזידענט גראשקאווסקי, אבער אויך ביי איהם האט ער בעקומען אנ'אב־זאג בעטענדיג ארבייט, צוליב דעם האט ער בעשלאסען נקמה נעמען און צו ער־מארדען דעם וויצע־פרעזידענט ביי דער ערשטער אין בעסטער געלעגענהייט.

נאך א לענגערן ישוב־הדעת האט ער בעשלאסען צו געהן צום פרעזידענט צי־נארסקי בעטען איהם וועגען ארבייט. ער איז געגאנגען צו איהם, אבער ער איז נישט געווארען אויפגענומען.

דעם 13. אפריל, דערוויסענדיג זיך אין וועלכער שעה דער טראגיש־אומגע־קומענער פרעזידענט צינארסקי געהט ארויס פון דער היים, האט וואלאשעק איהם אבגעווארט אויף די טרעפען פון קארידאר.

אין מאמענט, ווען דער פרעזידענט איז אראפ פון די טרעפען, האט ער זיך געווענדעט צו איהם, בעטענדיג איהם צו געבען א פאסטען.

נקמה פאר נישט געבען קיין ארבייט.

ווען דער פרעזידענט האט ערקלערט, אז ער קען גארנישט פאר איהם טאן, האט וואלאשעק איהם בעליידיגט און דערנאך איהם געדראהט צו נעמען נקמה

דערמאלט איז ביי וואלאשעק'ן ענט־שטאנען א געדאנק צו ערמארדען דעם פרעזידענט.

דעם זעלבען אווענד, קומענדיג אנ'י־אויפגערעגטער אהיים, האט ער געטרא־פען אויף דער גאס זיין פריינד דעם 21־יעהריגען קאזשימיערזש רודזעווסקי, פאר וועמען ער האט זיך פערטרויט, אז ער פלאנט צו ערמארדען דעם פרעזי־דענט.

רודזעווסקי האט איהם ערקלערט, אז ער איז גרייט, וואס ער געהט בעגעהן אזא שריט און איהם פארגעלייגט אנ־טייל צו נעמען אין אויספיהרען דעם מארד.

פאר'ן לעצטען געלד געקויפט דאס מעסער.

פאר'ן לעצטען געלד האט וואלאשעק געקויפט אין געוועלב אויף נאוואמיעסקא 15, וואס געהער צו ה' גארין, א לאנג אין שמאל קוך־מעסער פאר 4.50 זל. דער־נאך איז ער צוזאמען מיט רודזעווסקי'ן אוועק אויף אנדזשעיא 4.

ווארטענדיג אויפ'ן פרעזידענט אויף די טרעפען, האט רודזעווסקי מיט'ן אננ־זען, מיט וועלכען ער האט פרעה געהאט צו העלפען וואלאשעק'ן ערמארדען דעם פרעזידענט, גענומען אוועקרייסען דאס שלאס פון דער טיר פון פאפיר־געוועלב, וואס געהערט צו ה' קוטנער, פרובענדיג אויסצופיהרען א גנבה.

וואלאשעק איז, ווארטענדיג אויפ'ן פרעזידענט, שטארק אויפגערעגט געווא־רען. ער האט דאן געזאגט צו רודזעוו־סקי'ן, אז עס פעהלט איהם אויס דרייסט קייט צו בעגעהן דעם מארד.

דערמאלט האט רודזעווסקי גענומען איהם אויפערייצען, דערביי האט ער איהם געראטען צו זיין רוהיגער און נים צו פערלירען דאס קאלטע בלוט, אויב ער וויל אויספיהרען דעם נקמה־אקט.

מערדער שילדערט, ווי אזוי ער האט אויסגעפיהרט דעם מארד.

דערווייל איז געקומען די פערברעכער, וואס זיינען געווען בעהאלטען אונטער די טרעפען אין קארידאר, צוגעקומען עפּיס א שילער, אבער דער לעצטער איז באלד ארויס אויף דער גאס.

אין זעלבען מאמענט האט רודזעווסקי דערזעהענדיג דעם פרעזידענט אראפ־געהן פון די טרעפען, געזאגט צו וואלא־שעק'ן „גרייט דיך!", דערנאך איז ער ארויסגעשפרונגען פון בעהעלטעניש, זיך געווארפען אויפ'ן פרעזידענט און אנגע־לאפט איהם ביי דער רעכטער האנד, מא־לענדיג איהם אונמעגליך ארויסצונעמען דעם רעוואלווער פון דער טאש.

דער פרעזידענט האט אויסגערופען „גנבים" און געפרובט זיך בעפרייען פון דעם אנפאלער'ס הענד, אבער אין זעל־בען מאמענט איז צו איהם צוגעשפרונ־גען וואלאשעק און איהם אריינגעשטא־כען אין בויך דאס מעסער אזש ביז צום הענטעל.

ווען דער פרעזידענט איז בעגיסענדיג זיך מיט בלוט, אנידערגעפאלען אויף דער ערד, זיינען די מערדער ארויסגע־לאפען פון הויז, דערביי איז וואלאשעק שיער נישט איבערגעפאהרען געווארען דורך אנ'אויטאמאביל, און וועלכען ער איז געפאהרען שניפלער.

אויף די שפורען פון מארד.

וואלאשעק אויסמיידענדיג זיך מיט דעם המון, איז אוועק און הויף אויף פע־טריקאווער 93, וואו ער האט בעהאלטען אין מיסטקאסטען זיין מיט בלוטפערפלו־טיגטען פאלטא, דערנאך איז ער ארי־בערגעשפרונגענדיג דעם נידריגען פאר־קאן, אריין אין הויף אויף פעטריקאווער 91 אין גארטען, דא איז ער ווידער ארי־בערגעשפרונגען א פארקאן און ארויסגע־קומען אויף דער אלטע קאשטשושקא. פון דאנען איז ער שוין רוהיג אוועק אהיים, וואו ער האט מיטגעטיילט זיין פרוי, אז ער האט דער'הרג'עט דעם פרע־זידענט צינארסקי דערפאר, וואס ער האט איהם נישט געוואלט צונעמען צו דער ארבייט.

רודזעווסקי האט בעשטעטיגט די ער־קלערונגען, וואס וואלאשעק האט אבגע־געבען. צוגעבענדיג, אז ארויסלויפענדיג פון טויער פון אנדזשעיא 4, איז ער אוועק אויף אלטע קאשטשושקו, וואו עס האט איהם פערהאלטען א פאליציאנט פרעגענדיג איהם, פארוואס ער לויפט אזוי שנעל.

ווען ער האט ערקלערט, אז זיין מאן מער איז זעהר קראנק און ער לויפט אינצט אין אפטייק נאך א מעדיצין, האט דער פאליציאנט איהם אבגעלאזט.

בעת דעם ווייטערדיגען פערהער האט וואלאשעק ערקלערט, אז דאס מעסער, מיט וועלכען ער האט ערמארדעט דעם פרעזידענט האט ער אריינגעווארפען אין קלאזעט אויף זאווישע 5.

די פאליציי האט טאקע געפונען אין מיסטקאסטען אויף פעטריקאווער 93 וואלאשעק'ס פאלטא און אין קלאזעט אויף זאווישע 5 דאס מעסער.

ווי עס איז פעסטגעשטעלט געווארען איז רודזעווסקי מיט א צייט צוריק פער־משפט געווארען אויף 6 חדשים טורמע פאר פרובען בעגעהן א מארד אין לאגעווניקער וואלד.

* * *

שטאנד־געריכט.

אויפ'ן פארשלאג פון פראקוראר שמידט זאלען ביידע מערדער געשטעלט ווערען פאר א שטאנד־געריכט. אויף אזא אופן דראהט זיי טויט־שטראף.

דאנקזאגונג.

די פסח־קאמיסיע פון דער יוד. קהלה

דריקט אויס איהר טיפסטען דאנק דעם

פרעזעס פון קהלה־ראט

ה' שלמה בודזינער

װאס ער האט מיט זיין פינאנצירונג די פסח־אקציע געגעבען די מעגליכקייט אדורכצופיהרען

די אקציע בכבוד גדול.

מיט אכטונג

די פסח־קאמיסיע

פון קהלה־ראט.

Dr. med. STUPEL

12 SZKOLNA 12

ספעציאליסט פאר הויט, האר און ווענערישע קראנק־הייטען, מענער־שוואכע, רענטגען־שטראהלען און קווארץ־ליכט עלעקטרא־טעראפיע.

נעמט אן פון 6—9, פרויען פון 12—3.

Dr. H. Rakowski

אינערליכע קראנקהייטען

האט זיך איבערגעצויגען פון זאוואדזקא 25 אויף

זאוואדזקא 8 פר. 1 שטאק, טעל. 37-34.

Dr. M. Goldfarb

זאוואדזקא 18. טעלעפאן 52-19.

הויט־ האר־ און געשלעכטסקראנקהייטען

נעמט אן פון 9—12 פארט. און 5—8 אווענד.

פאר אונבעמיטעלטע — פרייזען ערמעסיגט.

גאל־שטיינער־שמערצען

בעזייטיגט אהן אינאפעראציע עלטערער פעלדשער

ש. שוישקעוויטש

קאנסטאנטינער 38, טעלעפאן 45-55.

Dr. med. S. Neumark

Moniuszki 5, (פאסאזש־מייער)

ספעציאל־ארצט

פאר הויט, האר־ און ווענערישע־קראנקהייטען

בעהאנדלונג מיט רענטגען־שטראהלען.

נעמט אן פון 11 ביז 1 און פון 7—8.

פרויען פון 3 ביז 4 נאכמיטאג.

Dr. med. Feldman

פרויען־ארצט און אקושער

נעמט אן פון 6½—3½.

Cegielniana 46, tel. 32-88.

א פאבריקס־לאקאל

מיט צענטראל־הייצונג און בראנדמויערס מיט א וואסער־פלוס, געאייגנעט אמבעסטען פאר א פארבעריי, בלייכעריי און אפרעטור מיט א גאנץ בעקוועמען הויף און שאפען

זאפארט צו פערמיטען.

צו ערפאהרען ביי דער פירמא לעווים עט ברזשעזשינסקי פיעטריקאווער 163, ברזשעזשינסקא 3/5, טעלעפאן 738 — 45-56 פריוואט ביי ה' ברזשעזשינסקי ליפאווא 20 טעלעפאן 40-24.

פלעגט די פיס!

PEDICURE

S. Łódzki, Trauguta 5 (Krótka), m. 10

געוועזענער אסיסטענט ביי מיסטער קלעמאן (הינער־אויגען־אנשטאלט אין לאנדאן).

ספעציאליסט צו בעזייטיגען הינער־אויגען און הארהויט, וואוי אריינגעוואקסענע נעגעל אהנע שמערצען. מאסאזשירט די פיס.

צו א טעאטער־אונטערנעמונג

ווערען געזוכט פרויען און מענער מיט שיינע שטימען

מעלדען זיך טעגליך פון 7 ביז 8 אווענד אנדזשעיא 3, ה. 19, צו הענעך סאו.

Dr. med. Ludwik Rapeport

P. Narutowicza 25 (דזיעלנא) Tel. 44-10

ספעציאליסט פאר נירען־, בלאז־ און האַרן־קראנקהייטען

Dr. Z. Rakowski

ספעצ. פאר אויערן, נאז, האלז און לונגען־קראנקהייטען

9 קאנסטאנטינאווסקא 9 טעלעפ. 27-81

ספעציעלער קורס פאר שטאמלער.

שפרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7.

נעמט אויך אן אין לעטשניצע זגערזשער 17 פון 10 ביז 11 און פון 2 ביז 3 נאכמ. 8016

לויט די היינטיגע אבצייכנונג לטובת די נאכט־פאנטאזיע

גראַנדיעזע לויה פון ערמאָרדעטען שטאָט־פּרעזידענט.

אַן עולם פון פיל צעהנדליגער טויזענדער מענשען און אַהן א צאָהל דעלעגאַציעס האָבען בעגלייט דעם טראַגיש־אומגעקומענעם פּרעזידענט צו זיין אייביגער רוה.

(ג) גאַנץ יום־טוב איז לאָדז געווען אונטער רושם פון׳ם מאָרד פון פּרעזידענט מאַריאַן צינאַרסקי. אַן קינד און קייט האָבען זיך געגרייט צו דער לויה. פאַר פיל הייזער זענען אַרויסגעהאַנגען געוואָרען שוואַרצע פאַהנער.

געשטערן, מאָנטאָג, האָט זיך פון 12 נאָכמיטאָג אויפ׳ן פרייהייטס־פּלאַץ גענומען פערזאַמלען א גרויסער עולם. פּאָליציי אויף פערד, אַגענטען און טרויער־אוניפאָרמען און אין העלמען, האָט געהאַלטען אָרדנונג, בילדענדיג גלייכצייטיג אַן שעהרען־קייט. די עלעקטרישע לאַמפּען אויפ׳ן פרייהייטס־פּלאַץ זענען פערהילט געוואָרען אין שוואַרצע קרעפּ. דאָס זעלבע איז אויך מיט די לאַמטערנס אויף דער פּעטריקאָווער גאַס, וואָס איז געוואָרען בעדעקט מיט א געוויסער שטראָמענדיגער מענשען־מאַסע.

אויפ׳ן פרייהייטס־פּלאַץ איז פאַר׳ן מאַגיסטראַט בנין נומער 14 אויפגעשטעלט געוואָרען א טריבונע, אַרומגעהילט מיט גרינס, קרעפּ און טרויער־לענטעס. טרויער־שאַרפען האָבען אויך געפלאַטערט פון די לאַמפּען פאַר׳ן מאַגיסטראַט־בנין.

אונטער א סיגנאַל פון א פּאָליציי־קאָמיסאַר, וואָס האָט אָנגעפיהרט מיט דער אָרדנונג אויפ׳ן פרייהייטס־פּלאַץ, זענען אָנגעצונדען געוואָרען די עלעקטרישע לאַמטערנס, וואָס האָבען דורך דער שוואַרצער קרעפּ געוואָרפען אַן אומהיימליכע שטימונג אויפ׳ן אַרומשטעהענדען עולם.

אַרום 4 א זייגער נאָכמיטאָג איז פון פּעטריקאָווער גאַס אָנגעקומען דער לויה צוג. פאָרנט־אויס געהט א דעלעגאַציע פון דער בּיסקופען־קוריע. אונטער זייערע הענט וויגען זיך צלמים. דערנאָך געהט דער וואָגען מיט דער טרומנע פון פּרעזידענט. ווייטער געהט נאָך אַזאַ וואָגען, אָנגעלאַדען בעלעגט מיט קרענץ, בוקעטען און לענטעס לכבוד דעם טראַגיש־אומגעקומענעם שטאָט־פּרעזידענט. ביידע לייך־וואָגענס זענען אַרומגערינגעלט מיט אַן׳עהרען־וואַך פון היילע בעאַמטע פון דער שטאָט און פון דער אַרמיי [illegible]. האַרט הינטער די לויה־וואָגענס — די פרוי מיט די קינדער פון פערשטאָרבענעם. נאָך זיי געהען די איבּריגע מיטגלידער פון דער בּיסקופּען־קוריע, פאַרשטעהער פון דער רעגירונג, דער גאַנצער מאַגיסטראַט און שטאָט־ראַט, פערטרעטער פון די היילע מיליטערישע אָרגאַנען אין לאָדז, פאַרשטעהער פון די צעכען, פּייערלעשער, שולען, פערטרעטער פון לאָדזשער ראַבּינאַט, פון דער קהלה, פון די יודישע האַנדווערקער, סוחרים, פאַבּריקאַנטען און אַנד.

ערשט דאָ האָבען זיך געצויגען די מאַסען.

עס זענען גענאַנגען אין זייער גאַנצען פּאַראַד עטליכע מיליטערישע אַבטיילונגען, פּייערלעשער־אַבטיילונגען, די בעאַמטע פון מאַגיסטראַט, אַבּיטוריענטען פון דער לעהרער־סעמינאַריע אין לאָדז, די בעאַמטע פון די פינאַנץ־קאַמערן און אַמטען, פון דער קראַנקען־קאַסע פון דער [illegible], ווי אויך זייערע [illegible].

אַלע זענען געווען רעפּרעזענטירט מיט זייערע פאַהנער און עמבּלעמען. ס׳האָבען זיך געטראָגען א ים־טרויער־קרענץ און לענטעס.

עס איז געווען א גראַנדיעזער צוג.

פאַר׳ן מאַגיסטראַט־בנין האָט די טרויער־פּראָצעסיע זיך אָפּגעשטעלט. די טרומנע איז אַרויסגענומען געוואָרען פון וואָגען. א רייה פערזאָנען פון קאָמונאַלע און רעגירונגס־אינסטיטוציעס האָבען געטראָגען אויף די אַקסלען די טרומנע.

אויף דעם מיט קרעפּ־געהילטער טריבונע האָט דער וויצע־פּרעזידענט וואָיעוואָדזקי געהאַלטען א רעדע וועגען דער גרויסער אבדה, וואָס די שטאָט לאָדז האָט געליטען צוליב׳ן טויט פון טראַגיש־אומגעקומענעם פּרעזידענט. ער שטעלט זיך אויך אָב אויף די שווערע בעדינגונגען, אין וועלכע עס געפינט זיך די לאָדזשער שטאָט־פערוואַלטונג און איהרע פאַרשטעהער און ווייזט אָן, אַז געוויסע עלעמענטען האָבען זיך געשטעלט א ספּעציעלען ציל צו העצען און אַראָפּצוזעצען דעם אויטאָריטעט פון דער פּוילישער זעלבסט־פערוואַלטונג אין לאָדז. די רעגירונג, האָט פערענדיגט דער רעדנער — קומט אויך מיט גאַרנישט צו־הילף אַרויסצוטרעטען די לאָדזשער זעלבסטפערוואַלטונג פון דער שווערער לאַגע.

נאָך דער רעדע האָט די לויה־פּראָצעסיע ווייטער־געצויגען. די גלחים האָבען געמאַכט א קרייז אַרום גאַנצען פרייהייטס־פּלאַץ, די טרויער־פּראָצעסיע נאָך זיי, און דער צוג איז אַריין אויף קאָנסטאַנטינער גאַס.

דער טאָג האָט גענומען טונקלען, דער טראַמוואַי און דראָשקע־פערקעהר איז אָבגעשטעלט געוואָרען. די לאַמטערנס און די גאַסען זענען אָנגעצונדען געוואָרען איינגעהילט אין שוואַרצע קרעפּ.

דער צוג איז אָנגעקומען אויפ׳ן צמענטאַזש אויף צמענטאַרנאַ גאַס, ווען עס איז שוין געווען פינסטער. עס איז געווען א שטאַרקער געדראַנג. נאָר א דאַנק דער מוסטערהאַפטער אָרדנונג פון דער פּאָליציי, איז נישט געקומען צו קיין שום פאַרפאַלען. ביי פּרעגערע לאַמפּען און שטורקאַצען האָט מען אַראָבגעלאָזען די טרומנע אין קבר. ביי דער קבורה האָט דער פּרעזעס פון שטאָט־ראַט ד״ר פּינינאַ געהאַלטען א טרויער־רעדע.

עס האָבען נאָך גערעדט: וויצע־פּרעזעס וואַלטשינסקי אין נאָמען פון „קאָלאָ גאַראָדאָווע״ און שטאָט־ראַט, דעפּ. דאָמבּ אין נאָמען פון צ. ק. פון די ענדעקעס, וואו דער ערמאָרדעטער איז געווען איינער פון די טיכטיגסטער מיטגלידער, ראַטס. אידושיקאָווסקי אין נאָמען פון די כאַדעקעס. זאַלעווסקי אין נאָמען פון די סאָציאַליסטישע בעאַמטע דיר. גאָרשינסקי — פון שטאָטישען טעאַטער און א פאָרשטעהער פון „אָבוז וויעלקי פּאָלסקי״, וועלכער האָט געזאָגט, אַז דער „לאַגער״ האָט אין ערמאָרדעטען פּרעזידענט פערלוירען איינעם פון זיינע ערשטע און טיכטיגסטע מיטגלידער אין לאָדז.

א פּאָר האַרציגע און כאַראַקטעריסטישע ווערטער האָט צולעצט געזאָגט א שילערין פון גימנאַזיום, וואו דער ערמאָרדעטער שטאָט־פּרעזידענט איז געווען לעהרער פון געשיכטע. זי האָט דערצעהלט, אַז אויף דער לעצטער לעקציע האָט דער ערשט אַזוי טראַגיש אומגעקומענער שט.־פּרעזידענט גערעדט וועגען מאָרדען בכלל און דערביי האָט ער אויסגעפיהרט, אַז יעדער מאָרד, ווען אַפילו ער ווערט אויסגעפיהרט לשם די הייליגסטע אידעע—איז א פערברעכען.

די דאָזיגע ווערטער האָבען אויף די אַנוועזענדע געמאַכט א שטאַרקען רושם. מען זעהט דערין א [illegible], אַז דער ערמאָרדעטער האָט פאָרגעפיהלט די טראַגעדיע.

אַרום 8 אָוענד איז דאָס ריזיגע פּובּליקום זיך פונאַנדערגעגאַנגען; די גאַסען מיט די טרויעריג לייכטענדע און קרעפּ איינגעהילטע לאַמטערנס האָבען אַרויסגערופען א שווערע שטימונג אויף אַלע יום־טוב׳דיג אָנגעטאָנע מענשען.

טעלעגראַמען.

רומענישע רעגירונג סובסידירט די שול־וועזען פון די נאַציאָנאַלע מינדערהייטען א חוץ יודען.

בוקאַרעשט, 18. אַפּריל (טעלעגר. דורך יט״א) די רומענישע רעגירונג האָט בעשטימט פאַר די רעליגיעזע בעדערפנישען פון דער בעפעלקערונג און פאַר׳ן שול־וועזען צוזאַמען 45 מיליאָן לעי.

יודישע שולען וועלען פון דעם געלד נישט קענען געניסען חוץ פאַר אַנדערע נאַציאָנאַלע מינדערהייטען זענען יע בעשטימט געוואָרען גרעסערע סומען.

קישינעוו, 18. אַפּריל (טעלעגר. דורך יט״א) די רעגירונג האָט אַרויסגעגעבען א צירקולאַר, לויט וועלכען די שולען דאַרפען זיין געשלאָסען אין זונטאָג, ד. ה. 2 טעג אין וואָך.

דער צ. ק. פון „תרבות״ האָט זיך געווענדעט צו די יודישע דעפּוטאַטען, זיי זאָלען אינטערווענירען מכח דעם ענין.

בוקאַרעשט, 18. אַפּריל (טעלעגר. דורך יט״א) די פּראָפעסאָרען פון יאַסי׳ער אוניווערזיטעט האָבען צוגעשיקט צום בילדונגס־מיניסטער א פּראָטעסט געגען די כוליגאַנישע אַרויסטריטען פון די יאַסי׳ער סטודענטען.

דער דאָזיגער פּראָטעסט האָט אין לאַנד געמאַכט א גרויסען רושם. די פּרעסע ווידמעט דעם ענין ספּעציעלע אַרטיקלען.

פּראַגע וועגען א הלואה פאַר׳ן כרן־היסוד אויף דער זיצונג פון אַקציאָנס־קאָמיטעט.

בערלין, 18 אַפּריל (טעלעגר. דורך יט״א) אויף דער זיצונג פון ציוניסטישען אַקציאָנס־קאָמיטעט וועט בעטראַכט ווערען די פראַגע מכח דער הלואה פאַר׳ן „קרן היסוד״. די הלואה זאָל אויסמאַכען 100.000 פונט און זאָל געגעבען ווערען אויף למשך פון 5 יאָהר צייט. די הלואה זאָל פערווענדעט ווערען אויסשליסליך פאַר עפענטליכע אַרבייטען.

ווי אַזוי איז צוטיילט געוואָרען די 10 טויזענד זל. פון וויצע־פּרעמיער באַרטעל פאַר די לאָדזשער אָרימע לייט.

יוד. אָרימע לייט האָבען בעקומען געלד אנשטאָט פּראָדוקטען.

(פּאַט) די דרינגענדע הילפס־אַקציע פון די 10 טויזענד זלאָטעס, וואָס זענען צוגעשיקט געוואָרען פון וויצע־פּרעמיער באַרטעל צום וואָיעוואָדע יאַשאַלט פאַר די אָרימסטע טיילען פון דער לאָדזשער בעפעלקערונג, האָט זיך אָנגעהויבען ד. 13. ד. ח. מיט דער אַקציע האָבען זיך פערנומען דער נאַטשעלניק פון׳ם אַמט פאַר געזעלשאַפטליכע אויפזיכט ביי דער וואָיעוואָדזשאַפט ה׳ וואָיטשעכאָווסקי. דער נאַטשעלניק פון׳ם אַמט פאַר עפענטליכער זיכערהייט, ה׳ ביעלענקי, ווי אויך דער קאָמענדאַנט פון דער לאָדזשער פּאָליציי פּאָדאַ, אינספּעקטאָר גיעדזיעלסקי צוזאַמען מיט׳ן רעגירונגס־קאָמיסאַר איזשיצקי און ד״ר גראַבאָווסקי.

דעם 13 אין דער פריה זענען 42 בעאַמטע פון דער וואָיעוואָדזשאַפט און פון רעגירונגס־קאָמיסאַריאַט געגאַנגען איבער די אָרימסטע וואוינונגען אויף די הינטער־שטאָטישע גאַסען און דאָרט האָבען זיי קוואַליפיצירט די אָרימסטע פאַמיליעס, וועלכע זאָלען קענען געניסען פון דער שטיצע, די שטיצע איז על־פּי־רוב אַרויסגעגעבען אין פּראָדוקטען, אַן אויסנאַהם איז נאָר געמאַכט געוואָרען פאַר די, וואָס האָבען בעדאַרפט האָבען געלד אויף רעצעפּטען פאַר קראַנקע און אָרימע יודען, וועלכע האָבען פּסח נישט געקאָנט האָבען קיין נוץ פון די פּראָדוקטען. אין די דאָזיגע צוויי פעלען האָט מען געגעבען געלד אנשטאָט פּראָדוקטען.

היינט — אָפּצייכנונגס־טאָג לטובת „לינת הצדק״.

היינט דעם 1. טאָג חול־המועד פּסח קומט פאַר אַן אָפּצייכנונגס־טאָג לטובת „לינת הצדק״.

צוליב דעם, וואָס די צאָהל מיטגלידער האָט זיך אין די לעצטע יאָהרען שטאַרק פערקלענערט, איז די קאַסע פון דער דאָזיגער וויכטיגער אינסטיטוציע פוסט. די פערוואַלטונג פון „לינת הצדק״ מוז אָוועקגעבען גענוג מיה און אָנשטרענגונג, כדי צו שאַפען די אויסהאַלטונגס־קאָסטען פאַר דער נאַכט־פּאַגאָטאָוויע.

מיט׳ן אויסקויפען אַן אָפּצייכנונג דעם ערשטען טאָג חול המועד פּסח, גיט מען די מעגליכקייטען דער נאַכט־פּאַגאָטאָוויע צו שרייטען הילף טויזענדער אומגליקליכע איינוואוינער פון אונזער שטאָט.

חוץ דער נאַכט־פּאַגאָטאָוויע עקזיסטירט ביי „לינת הצדק״ אַן אָפּטיילונג, וואָס שיקט משמרות [illegible] ביי קראַנקע און גיט אַרויס פּלעגע.

יעדער לאָדזשער יוד מוז מיט אַלע מיטלען אונטערשטיצען דעם „לינת־הצדק״.

צוגאָב־אונטערשטיצונגען אויף פּסח פון דער קהלה פערטיילט ערב־פּסח.

(ג) בנוגע דער פּסח־הילפס־אַקציע פון דער קהלה דערוויסען מיר זיך פאָלגענדע פּרטים:

דאָנערשטאָג אָוענד איז געווען אויסגעשעפּט דער גאַנצער סכום געלד, וואָס די פּסח־קאָמיסיע האָט געהאַט אין איהר רשות צו דער פּסח־אַקציע, ד. ה. אַז עס איז שוין געווען פונאַנדערגעטיילט 85,000 זל. די פּסח־קאָמיסיע האָט אָבער געהאַלטען פאַר נויטיג צו בעפרידיגען נאָך א גרעסערע צאָהל יחידים, וועלכע האָבען זיך בענויטיגט אין פּסח־הילף צוליב דעם איז תיכף דאָנערשטאָג אָוענד אָבגעהאַלטען געוואָרען א דרינגענדע בעראַטונג פון דער פּסח־קאָמיסיע.

עס איז געבליבען, אַז ס׳זאָלען אָנגעווענדעט ווערען אַלע מיטלען, צו בעפרידיגען אַלע נויטבעדערפטיגע יודען, וועלכע האָבען זיך יאָ אָדער גאָר רעגיסטרירט אויף פּסח־שטיצע. צו דעם איז געווען נויטיג 4000 זל.

די פּסח־קאָמיסיע האָט זיך געווענדעט צו דעם. ד״ר ראָזענבלאַט און גלייכצייטיג צו פּרנס ניימאַן וועגען צושטימונג אויף צו שאַפען אַזאַ סומע.

אויף א ספּעציעלער זיצונג פון דער פּסח־קאָמיסיע איז דאַן בעשלאָסען געוואָרען, אַז 3000 זל. זאָלען פערטיילט ווערען צווישען אַלע יודען, וואָס וועלען אום פרייטאָג ביז 2 נאָכמיטאָג זיך ווענדען אין קהלה נאָך שטיצע.

עס זענען דעריבער ברייט געעפענט געוואָרען די טירען פון דער קהלה־שטוב און אונטער דער השגחה פון פּרנס אלי׳ קורא, דעם פאָרזיצער פון דער פּסח־הילף־קאָמיסיע, האָבען די ה״ה איטשע מאיר וואָידיסלאַווסקי און בענדעט וואַרשאַווסקי פערטיילט שטיצע צווישען אַלע פערגעגיסטרירטע און נישט־רעגיסטרירטע מתפּללים פון די פערשידענע בתי־תפילות, חברות און שטיבלעך.

פּרנס ראובן האַזמאַן און אַדוו. ווייצמאַן האָבען לויט זייער איינזעהען, פערטיילט שטיצע פון 5 ביז 25 זלאָטעס צווישען אַלע איבעריגע אָרימעלייט.

אַן אָפּצייכען־טאָג לטובת דער קינדער־היים „הרצליה״.

די אַכראַנקע „הרצליה״ (צעגעלניאַנאַ 75) פייערט היי־יאָהר איהר 10־יאָהריגען עקזיסטענץ־יובּילעאום דאָס קינדער־היים, אין וועלכען עס ווערען אויסגעהאַלטען ביז 120 אָרימע קינדער, וואו זיי בעקומען עסען, קליידונג און פאָרשול־ערציהונג, געפינט זיך לעצטענס לייַדער אין א קריטישער עקאָנאָמישער לאַגע. כדי צו פערשאַפען די געהעריגע מיטלען אויף צו זיכערן די עקזיסטענץ פון דער אַכראַנקע, ווערט איינגעאָרדנעט מאָרגען מיטוואָך, ד. 2־טען טאָג חול־המועד פּסח אויף די גאַסען פון דער שטאָט אַן אָפּצייכען — טאָג און עס איז צו האָפען, אַז די לאָדזשער בעפעלקערונג וועט די אַקציע מיט א ברייטער האַנד אונטערשטיצען.

א פערזאַמלונג אין „בני־ציון״.

מאָרגען מיטוואָך, ד. 2 טען טאָג חול המועד, קומט פאַר אין לאָקאַל פון „בני־ציון״ אויף רזגאָווסקא 7 א ציוניסטישע פערזאַמלונג מיט דער בעטייליגונג פון די ה״ה: מ. גריינער, ה. מרגליות און ב. טעמפּעלהאָף. —

די שקל־אַקציע.

דער ציוניסטישער קאָמיטעט האָט בעשלאָסען אדורכצופיהרען א סיסטעמאַטישע אַרבייט אויף צו פערשפּרייטען דעם היי־יאָהריגען שקל צווישען די מיטגלידער און רויסצופאָדערן אַלע מיטגלידער אויסצוקויפען דעם שקל און זיך אַליין בעמיהען צו פערקויפען א מעגליך גרעסערע צאָהל שקלים.

גלייכצייטיג איז בעשלאָסען געוואָרען אדורכצופיהרען א גרויסע אָרגאַניזאַציאָנס־אַרבייט אויף צו ווערבירען נייע חברים פאַר דער אָרגאַניזאַציע.

בלוטיגער ברודער־מאָרד צוליב א פרוי.

ער דערשיסט זיין ברודער און דערנאָך זיך אַליין.

פּעטריקאָוו (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט) פרייטאָג איז אין אונזער שטאָט געשעהן א שרעקליכער מאָרד, וואָס האָט אויפגערעגט די גאַנצע געגענד.

פרייטאָג א זייגער 10 פאַרמיטאָג זענען די 2 ברידער מאַלטשינקאָווסקי, איינער 24 יאָהר אַלט און דער צווייטער 27 יאָהר אַוועק מיט׳ן וואַלד־וועכטער איבערקוקען דעם וואַלד, וואָס געהערט צו זייער פאָטער. ווען זיי זענען געקומען נאָהענט צום טייך, וואָס געפינט זיך ניט ווייט פון וואַלד, האָבען זיי דעם וואַלד־וועכטער געהייסען אַהיימגעהן [illegible] פריהשטיק און שפּעטער קומען.

ווען דער וועכטער איז צוריקגעקומען אויפ׳ן אָרט, וואו די ברידער מאַרטינקאָווסקי האָבען געדאַרפט וואַרטען אויף איהם, האָט זיך פאַר זיינע אויגען פאָרגעשטעלט א שוידערליך בילד.

איינער פון די ברידער איז געלעגען א דערשאָסענער אין וואַסער און דער צווייטער אויך א דערשאָסענער געלעגען ביים ברעג פון טייך. קיין שום ברויז איז ביי זיי ניט געבליבען. קאָנקרעטע בעווייזען, אַז עס איז פאָרגעקומען געוואָרען א מאָרד, זענען נישטאָ. לויט אַלע וואַהרשיינליכקייטען האָט מען דאָ צו טון מיט א בלוטיגען ברודער־מאָרד. ביידע ברידער האָבען זיך געליבט אין איין מיידעל. דעם מיידעל האָט בעסער געפאַלען דער עלטערער מאַרטינקאָווסקי. דער יונגער ברודער האָט זיך זינט א לענגערער צייט אַרומגעטראָגען מיט נקמה־פּלענער. די פּאָליציי נעמט אָן אַלע מיטלען אויפצוּוויקלען דעם שלייער פון דעם געהיימניס פון טויט פון די 2 ברידער.

רעמעק.

געדענק

פון די היינטיגע אָפּצייכנונג.

בלוטיגע ליבעס־טראַגעדיע.

שווער פערוואונדעט דער מאַן פון זיין געוועזענער פרוי.

(!) מיט איינעכע יאָהרען צוריק האָט דער זוהן פון א רייכען מילך־הענדלער אין קאָנסטאַנטין חיים ב—ן חתונה געהאַט מיט א מיידעל פון פערד־הענדלער שרה וואַלטשאַק. די חתונה איז נישט געווען קיין גליקליכע. חיים האָט שטאַרק געליבט זיין יונגע פרוי. די לעצטע האָט איהם אָבער נישט ערוואַהלט מיט דער זעלבער מטבע. נאָך א צוויי־דריי יאָהר צוזאַמענלעבען האָט פרוי ב. געבוירען א קינד, וואָס האָט זי אָבער ווייטער נישט צוגעבונדען צום מאַן. נאָהענט קאָנסטאַנטין איז פאָרהאַן א ווילע, וואָס געהערט צו א געוויסען ה׳ ש., וועלכעס זוהן, א קריסטליכער סטודענט, האָט איבערגענומען א פּאָסטען אין קאָנסטאַנטין און געוואוינט א צימער אין דער גרויסער וואוינונג פון דער פאַמיליע ב. אין א געוויסער צייט אַרום האָט חיים ב. בעמערקט, אַז זיין פרוי איז נים גלייכגילטיג צום סטודענט. ער האָט זי זעהר אָפט בעמערקט אויף דער גאַס שפּאַצירען מיט׳ן סטודענט.

לאַפענדיג זיין אומגליק און זעהר נאָהענטע ליבעס־בעציהונגען, האָט ח׳ ב. קודם כל אַרויסגעוואָרפען דעם לאָקאַטאָר און דערנאָך האָט ער גענומען זיין פרוי אין א זייט און געפאָדערט פון איהר, אַז זי זאָל איבעררייסען אַלע בעציהונגען מיט׳ן סטודענט. פרוי ב. האָט איהם דאַן ערקלערט, אַז זי ליבט דעם סטודענט און אויב דער מאַן וועט גיט מאַ לשרירען זייערע בעציהונגען, וועט זי איהם פערלאָזען און אַנטלויפען מיט דעם געליבטען, איבערלאָזענדיג דאָס קינד.

ה׳ ב. איז דאַן אַוועק צו זיין ווייב׳ס עלטערן און געזאָגט, אַז אַזוי ווי ער ווייסט, אַז זיין ווייב ליבט איהם ניט, איז ער גרייט איהר צו געבען א גט, נאָר איידער ער גיט דעם גט, מוז ער בעקומען זיין עהרען־וואָרט, אַז זיין פרוי וועט גליקליך לעבען מיט איהם. נאָך א געוויסער צייט האָט ח׳ ב. געגעבען א גט זיין פרוי דורכ׳ן לאָדזשער ראַבּינאַט און באַלד דערנאָך האָט דער סטודענט ש. זיך מגייר געווען און חתונה געהאַט מיט זיין געליבטע.

ח׳ ב. איז אַוועק קיין אַמעריקאַ און מיטגענומען דאָס קינד. מיט א חודש צוריק איז ער צוריקגעקומען קיין פּוילען מיט א גרויס פערמעגען און וואוינט זיך בעזעצט אין קאָנסטאַנטין.

זיין געוועזענע פרוי האָט ער געפינען אין א טרויעריגע לאַגע. דער מאַן איהר האָט זי באַלד נאָך דער חתונה אוועקגעוואָרפען און אַוועק וואוינען קיין לאָדז מיט א געליבטע.

דערמאָנט איז ה׳ ב. געפאָהרען קיין לאָדז, אַרויסגעזוכט זיין געוועזענער פרוי׳ס מאַן און איהם אויפגעפאָדערט צו קומען קיין קאָנסטאַנטין.

ווען ביידע זענען געקומען אין דער וואוינונג פון פרוי ש. האָט ב. אַרויסגענומען פון טאַש א רעוואָלווער און צו איהם 2 מאָל אויסגעשאָסען. ש. איז געפאַלען אין א טייך בלוט א שווער פערוואונדעטער. די פּאָגאָטאָוויע האָט איהם אָבגעפיהרט אין א שפּיטאָל צושטאַנד אין שפּיטאָל.

ב. איז געוואָרען אַרעסטירט.

אגודת „בני־ציון״, לודז, רזגובסקא 7.

מאָרגען, מיטוואָך, ד. 2־טען טאָג חוה״מ, 8 א זייגער אין אָוענד קומט פאַר אין לאָקאַל פון „בני־ציון״ (רזגאָווסקא 7) א פערזאַמלונג אויף ד. ט.: „די איצטיגע לאַגע אין ציוניזם און אין ארץ־ישראל״, מיט דער בעטייליגונג פון די ח״ח: ה. מרגליות, מ. גריינער און ב. טעמפּעלהאָף.

איינגאַנג פריי! 1622

א העברעאישער ליטעראַרישער אָוענד פון „התחיה״ אין זאַל פון „התאחדות״.

היינט, דינסטאָג, פּינקטליך 9 א זייגער אָוענד קומט פאַר אין זאַל פון „התאחדות״ שיענקיעוויטשאַ 3/5 א העברעאישער ליטעראַרישער אָוענד. אין פּראָגראַם א העברעאישער רעפעראַט, דעקלאַמאַציעס, מאָנאָלאָגען. דער אָוענד קומט פאַר לטובת די העברעאישע אָוענד־קורסען „התחיה״. 1624

לאָדזער טאַגעבּלאַט

רעדאַקציע און אדמיניסטראַציע
פּיעטריקאווער 16. טעלעפאָן 57

דער רעדאַקטאָר געהמט-אָן פון 6 ביז 7 אין אָוונט.
נישט בעשטעלטע מאַנוסקריפּטען ווערען נישטצוריקגעשיקט.

אַדרעס: „Lodzer Tageblat", Łódź, Piotrkowska 16, Skrz. poczt. 16
טעלעפאָנען: פון רעדאַקציע 57. אַדמיניסטראַציע 47.

...ער דורכפאַל פון דער ...ענטוואַפענונגס-קאָנפערענץ.

די ענטוואָפענונגס-קאָנפערענץ ביי דעם פעלקער-בונד אין גענף האָט ...פּלאַצט. שטיל, אָהן אַ גרויסען טומעל און רעש. דער הויפּט-פּערטרע... ...ער פון ענגלאַנד, לאָרד ראָבערט סעסיל, האָט אין אַ בריוו מיטגעטיילט ...עם הויפּט-פערטרעטער פון פראַנקרייך, ה' פּאָול באָנקור, אַז גרויס... ...ריטאַניען איז נישט אומשטאַנד צו אַקצעפּטירען דעם פראַנצויזישען ...אָרשלאַג וועגען פערקלענערן די מיליטער-מאַכט פון די גרויסע מלוכות ...ויפ'ן ים. דערפאַר האָבען די נישט-אָפיציעלע פערטרעטער פון די פער... ...ייניגטע שטאַטען, וואָס אינגאָרירען אָפיציעל דעם גאַנצען פעלקער-בונד, ...אָס מאָל זעהר ליבענסווירדיג ערקלערט, אַז זיי וועלען מיט אַלע זייערע ...עפטען שטיצען די אידעע פון ים-ענטוואָפענונג און וועלען בעהאַלטען ...ון זייער זכרון די געגפער ענטוואָפענונגס-קאָנפערענץ אַלס גאָר אַ טייַ... ...רע זאַך...

די גענפער קאָנפערענץ האָט זיך געענדיגט פּונקט עטליכע טעג ...ר ז'עם גרויסען קריסטליכען יום-טוב, בעת אין אַלע קלויסטערס ווערט ...זונגען און געפּרעדיגט אויפ'ן פּסוק:

— שלום אויף דער ערד!...

עס ווייזט אויס, אַז די אויפגאַבע פון אַזאַ אוניווערסאַלען שלום איז ...ו שווערע און די צייט איז נאָך ווייט נישט רייף פאַר אַזעלכע פרידליכע ...וואָלוציעס, ווי דאָס פריוויליגע און געמיינזאַמע אָבזאָגען זיך פון ניי... ...וואָפענונגען.

פאַר דעם פּרעסטיזש פון דעם פעלקער-בונד וואָלט געווען בעסער, ...ער זאָל זיך גאָרנישט שטעלען אַזעלכע אויפגאַבען. ווייל דער דורכ... ...ל ברענגט זעהר אַ גרויסען שאָדען — און דעם דורכפאַל האָט מען ...ר גוט געקאָנט פאָראויסזעהען און אויסמיידען.

דער פעלקער-בונד האָט שוין אויפגעטאָן גרויסע זאַכען. ער האָט ...אַפען אַ מין העכערען אינטערנאַציאָנאַלען מאָראַלישען אויטאָריטעט. ...האָט געגעבען דעם באָדען פאַר דער דייטש-פראַנצויזישער דער... ...ענטערונג, פאַר דייטשלאַנד'ס פערבינדונג מיט די גרויסע מערב-אייראָ... ...אישע פעלקער. ער איז צוגעטרעטען צו די פּראָבּלעמען פון בעשיצען ...רעכט פון נאַציאָנאַלע מינדערהייטען. און ער וועט נאָך מסתמא אויפטון ...ג אין דער שפּעטערדיגער צוקונפט. אָבער פאַר אַזאַ שריט, ווי ערנס... ...ענטוואָפענונג, פאַר אַזאַ לעבענס-געפעהרליכע ריזיקאַ, ווי אַליין אָבזאָ... ...זיך פון דער מיליטערישער פערטיידיגונג, — ניין, עס ווייזט אויס, אַז ...וועלט איז נאָך וויים נישט רייף דערצו.

וו. גראָסמאַן.

...י אינטערנאַציאָנאַלע סטודענטען-קאָנפערענץ אין גענף.

...נף (יט"א) דאָ איז גע... ...ן געוואָרען די זיצונג פון קאָמיטעט ...די אינטערנאַציאָנאַלע סטודענטען-... ...גאַניזאַציעס די בעראַטונגען קאָנען ...אינטער'ן פאָרזיץ פון פּראָפ. ריינ... ..., מיטגליד פון אינטערנאַציאָנאַלען ...עט פאַר אינטעלעקטועלער צוזאַ... ...ארבעט. בעת די בעראַטונגען האָט ה' שטיינינג געהאַלטען אַ רעפעראַט וועגען דער טעטיגקייט פון „וועלט-פערבאַנד פון די יודישע סטודענטען". עס איז בעשלאָסען געוואָרען צו שאַפען אַ צענטער פון די סטודענטען-אָרגאַניזאַציעס אין אַלע לענדער, וועלכע וועלען זיין פערטרעטען אין צענטראַלען קאָמיטעט דורך זייערע דעלעגאַטען.

...סטע אמעריקאַנער פערזיכערונגס-געזעלשאַפט מאַכט פּראָפּאַגאַנדע פאַר'ן „קרן-קימת".

...ק. (יט"א) ווי מיר דערוויסען ...ט אויך די „גיוּ-יאָרקער דיימ אינ... ...ס קאָמפּאַני" אָנגעהויבען מאַכען ...אַגאַנדע פאַר לעבענס-פערזיכער... ...טובת דעם יודישען נאַציאָנאַל-פאָנד ...עע גרעסטע אַמעריקאַנער פערזי... ...געזעלשאַפט האָט פאַבריציר... ...אין מיזשענדער עקזעמפּלאַרען אַ ...רונגס-פּאָליס פון אַ אַמעריקאַ... נער יוד אויף עטליכע מיליאָנען דאָלאַר לטובת דעם „קרן-קימת", און פערטיידיגט די פאַבריקאַציעס צו אַלע איהרע אייראָפּעאישע פּאָליסען. אויף אַזאַ אופן ווערט געפיהרט אַ פּראָפּאַגאַנדע צווישען דער יודישער בעפעלקערונג פון אייראָפּאַ צו מאַכען לעבענס-פערזיכע-רונגס-פּאָליסען לטובת דעם יודישען נאַ-ציאָנאַל-פאָנד.

...אָנקורס אויף אַ יודישער פּיעסע
צום 10-טן יאָהר-צייט פון דער רעוואָלוציע.

...סקווע. (יט"א) דאָס יודישע ...טעאַטער אין כאַרקאָוו האָט ער... ...אַ קאָנקורס אויף אַ פּיעסע, וואָס ...צופּאַסט צו דעם צעהנטען ...פון דער אָקטאָבער-רעוואָלו... וואָס די קונסטלערישע אַבשפּי... דער פּיעסע דאַרפען זיין נישט ...50 בערזאָן און זי דאַרף צו... ...ווערען נישט שפּעטער פון ...ו ה' י.

די ערשטע פּרעמיע וועט זיין 1000 רו-בעל, די צווייטע 600 רובעל און די דריטע 400 רובעל. אויסער דעם וועט דער מחבר, וואָס וועט בעקומען די ער-שטע פּרעמיע בעקומען פון טעאַטער 1000 רובעל פאַר דעם רעכט פון טעאַ-טער אויפצופיהרען די פּיעסע. דער גע-ווינער פון דער צווייטער פּרעמיע וועט פאַר דאָס זעלביגע בעקומען 600 רובעל.

...עס קלינגט שוין איז גאַנץ לאָדז,
...ער אַרט ביטעס, פּאַדאַניעס, רעסורסען, אַפּעלאַציעס און ...געריכטס-פינאַנס-אַדמיניסטראַטיווע און קאָמונאַלע אינסטיטוציעס ווערען ...סען, אַמבּיליגסטען און אַמשנעלסטען ערלעדיגט אין ביוראָ
„פּאָלאָניאַ" אַלעיאַ 1 מאַי 7.
...שינע בעמערקונג: טעגליך פון 5 ביז 7 ווערען ערטיילט עצות און ...כונגען אין אַלע שטייער-אַנגעלעגענהייטען דורך ה' לעאָן שרייבער.
...פּערזעצונגען: האַנדעלס- און פּריוואַט-קאָרעספּאָנדענץ, קאָנטראַקטען. — ...אַנסקריפּטע ווערען אָנגענומען אויפצומאַכען מיט אייגענע קאָסטען.

שאַפּיראָ'ס פּערהער
אויפ'ן פאָרד-פּראָצעס אין דעטראָיט.

דעטראָיט. (יט"א) דער פּראָ-צעס געגען העגרי פאָרד אין דעטראָיט ווערט פאָרטגעזעצט. צוליב דעם אויסע-מאָבּיל-צייטפאַל מיט העגרי פאָרד וועט ער זיך קענען שטעלען און געריכט ערשט אין אַ גאַנצען צייט אַרום. דערווייל ווערען אויסגעהערט אַ רייהע עדות.

אַ לענגערע צייט איז אויסגעפרעגט גע-וואָרען דער בעשולדיגטער שאַפּיראָ. פאָרד'ס פערטיידיגער סענאַטאָר ריעד האָט געשטעלט פראַגען וואָס זענען גע-ווען געצילט צו בעווייזען אַז 1) שאַפּיראָ איז נישט קיין ערהרליכער מענש. 2) אַז די פאַרמער קאָאָפּעראַטיווען, וועלכע שאַ-פּיראָ האָט אָרגאַניזירט האָבען געליטען אַ דורכפאַל.

שאַפּיראָ האָט זיך נישט געלאָזט פער-פלאָנטערען און געגעבען די פראַגען. ער האָט בעוויזען, אַז די קאָאָפּעראַטיוון, וועלכע ער האָט געגרינדעט וועגען גע-ווען לעבענספעהיג, הגם איינציגע קאָאָפּעראַ-טיווען האָבען נישט געקענט עקזיסטירען ווי עס טרעפט זיך מיט פערשידענע געשעפטען. שאַפּיראָ האָט זיך זעהר ווייט אַנ'עצה געגעבען מיט סענאַטאָר ריעד'ס קרייז-פערהער ער האָט אַפטמאָל געהאָל-פען דעם אַלטען סענאַטאָר צו דערמאָנען פערשיידענע נעמען און דאַטעס. עס זע-נען אויך געשטעלט געוואָרען פראַגען וועגען דורך'ס לויפּינס אינטערנאַציאָנאַלע אַגריקולטור-אינסטיטוט אין רוים. די לעצטע פראַגע האָט ווידער אַרוינגע-בראַכט פראָצעס דעם אַפּקלאַנג פון קאַמף געגען אַנטיסעמיטיזם. עס איז מעגליך, אַז די אַנגריפען פון פאָרד'ס פערעסע, וועלכע זי האָט געפירט וועגען דער „יודישע אינטערנאַציאָנאַל-באַנדע" זע-נען געווען געצילט געגען דעם אינטערנאַ-ציאָנאַלען אַגריקולטור-אינסטיטוט וואָס איז געגרינדעט דורך דעם יוד דוד לו-בין. שאַפּיראָ האָט ערקלערט, אַז און דעם אינסטיטוט זענען פערטרעטען פאַר שטעהער פון פערציג לענדער.

ספּרדי'שער חכם פון וויען האָט זיך דאָקטאָריזירט.

וויען. (יט"א) דער חכם פון דער ספּאַניאָלישער וויענער קהלה, רבי עוב-דיה האָט די טעג בעקומען דעם טיטול דאָקטאָר פון פילאָזאָפיע. חכם ר' עובדיה איז אַ גרויסער תלמיד-חכם און אַ היי-סער נאַציאָנאַלער יוד.

„Guttalin"
שוה-פּאַסטע בעסטע קוואַליטעט ווי פאַר די מלחמה
Warszawa, Leszno 73, te 711.4-3

געשטאָרבען דעפּוטאַט פּערל
שעה-רעדאַקטאָר פון „ראָבּאָטניק" און פיהרער פון פּוילישען סאָציאַליזם.

פּרימאַס פּאַרטאַגס איז אין וואַרשא געשטאָרבען אין עלטער פון 56 יאָהר דער הויפּט-רעדאַקטאָר פון „ראָבּאָטניק" און אייגנער פון די שעפער און פיהרער פון דער פּוילישער סאָציאַליסטישער בעווע-גונג, סיים-דעפּוטאַט ד"ר פעליקס פּערל.

ד"ר פּערל איז געבּוירען געוואָרען דעם 26 אַפּריל 1871. שטודירט אין וואַרשא און אין בערן, וואו ער האָט בעקומען דעם טיטול דאָקטאָר פילאָזאָפ. פאַר זיין ווערק „מאַרקס און סיסמאָ".

שוין אַלס סטודענט האָט פּערל גע-העהרט צו דער רעוואָלוציאָנערער רעוואָלוצ. סאָציאַליסטישער פּאַרטיי און פּוילען „פּראָלעטאַריאַט". שפּעטער האָט ער אין 1892 צוזאַמען מיט לימאַנאָווסקי'ן געשאַפען און פּאַריז די פּוילישע סאָציאַ-ליסטישע פּאַרטיי (פּפּ"ס).

לויט דער פּאַרטונג פון דער צעיר-שער רעגירונג איז ער צוזאַמען מיט אַנ-דערע חברים אַרויסגעשיקט געוואָרען פון פּאַריז און האָט זיך בעזעצט אין לאָנ-דאָן. אין 1911 האָט ער זיך אומגעקערט קיין פּוילען און האָט תיכף אָנגעהויבען אַרבייטען אין דער דעמאָלט אונלעגאַלער פּאַרטיי פּפּ"ס רעדאַגירענדיג ביי איהר סענטראַלער אָרגאַן „ראָבּאָטניק".

1904 איז ער אַרעסטירט געוואָרען און איינגעזעצט געוואָרען אין פּאַוויאַק. נאָך דעם ווי ער איז בעפרייט געוואָרען פון תפיסה, האָט ער זיך בעזעצט אין גאַליציען, וואו ער האָט פון צום אויס-ברוך פון דער מלחמה זיך פערנומען מיט ליטעראַרישער אַרבייט מיטאַרבעטענדיג אין עטליכע צייטונגען.

פּערל האָט אויך גענומען אַן'אַקטי-ווען אַנטייל אין אָרגאַניזירען די לעגיאָ-נען. שפּעטער איז ער דורך די דייטשע אָקופּאַציאָנס אינסטאַנצען געוואָרען אין תפיסה און איז ערשט בעפרייט געוואָ-רען קורץ פאַר דער בעפרייאונג פון פּוילען.

זייט 1919 איז פּערל געווען דעפּו-טאַט אין סיים.

פּערל האָט תמיד זיין זשורנאַליסטישע אַרבייט אין דער סאָציאַליסטישער פּרע-סע, געשאַפען אַ רייהע וויסענשאַפטליכע ווערק אויף'ן געביט פון סאָציאַליזם.

דער פערשטאָרבענער פּערל האָט גע-האָט גרויסע פערדינסטען פאַר'ן פּויל-שען סאָציאַליזם, זייט דער צעשפּאַלטונג פון פּפּ"ס איז ער געווען דער שטענדי-גער רעדאַקטאָר פון „ראָבּאָטניק".

מיט'ן יודישען סאָציאַליזם האָט פּערל קיין מגע ומשא נישט געהאַט. ער איז געווען אַ אויסגעשפּראָכענער אַסימילאַ-טאָר און האָט נישט אָנערקענט די נאַציאָ-נאַלע עגזיסטענץ פון אַ זעלבסטשטענדיגער יו-דישער אַרבייטער-בעוועגונג.

די לויה פון ד"ר פּערל קומט פאָר היינט, דינסטאַג, 2 אַ זייגער מיטאָג. מען וועט אַהם קובר זיין אויפ'ן יודישען בית עולם.

בירגער-אַקציזע אויף די שפּראַכען פון די נאַציאָנאַלע מינדערהייטען.

מאָסקווע. (יט"א) דער צענטראַ-לער קאָמיטעט פאַר נאַציאָנאַלע מינ-דערהייטען האָט פּערעאָרדענט, אַז די פּאַ-מען וועגען געבורטען, חתונות, גט'ן און ר. גל. זאָלען אין די ערטער מיט די נאַ-ציאָנאַלע מינדערהייטען בעפעלקערונג, אַרויסגעגעבען ווערען אין די שפּראַכען פון די נאַציאָנאַלע מינדערהייטען. צווי-שען אַנדערע אויך אויף יודיש.

אַ אומגעהויערע שרפה איז שטעטעל באָהושי.
אָפּגעברענט 250 הייזער.

בוקאַרעשט. (יט"א) אין יודישען שטעטעל באָהושי, דעם זיצאָרט פון באָהושער רבי איז פּלוצלינג בייגעבּ אויסגעבראָכען אַ שרפה. דאָס פייער האָט אַרומגעכאַפּט דאָס גאַנצע שטעטעל.

צווישען דער בעפעלקערונג האָט אויס געבראָכען אַ שרעקליכע פּאַניק און בעים ראַטעווען די קינדער פון די הייזער, וואָס זענען געווען אַרומגעכאַפּט מיט פלאַ-מען האָבען זיך אַבגעשפּילט אומבעשרייב-ליכע סצענעס.

נישט קוקענדיג אויף דער ענערגישער פייערלעשער אַקציע איז נישט געלונגען צו לאָקאַליזירען די שרפה און דורכ'ן פייער זענען פערברענט געוואָרען 250 הייזער.

די יודישע בעפעלקערונג איז געפלי-כען צוזאַ אַ דאָר אויבער'ן קאָפּ און וואַל-גערט זיך אויף אַרומיגע פעלדער. די נויט און פערצווייפלונג איז זעהר גרויס.

יודישער ביבליאָגראַפישער קאַבינעט.

מאָסקווע. (יט"א) ביי דער יודי-שער קאַטעדרע פון דער אוקראַאינישער וויסענשאַפטליכער אַקאַדעמיע איז געגרינ-דעט געוואָרען אַ ביבליאָגראַפישער קאַבי-נעט. וועלכער שטעלט זיך פאָלגענדע צוועקען: רעגיסטרירען אַלערליי, וואָס ערשיינט אין יודיש סיי אין ראַטענפער-באַנד סיי אין אויסלאַנד. און פּרעזענ-טירען וואָס די אַרבייט געפיהרט ווע-רען דורך קאָרעספּאָנדענטען און דורך בייטען זיך מיט עגליכע אינסטיטוציעס אין אויסלאַנד.

עס וועלען צוזאַמענגעשטעלט ווערען ספּעציעלע סיסטעמאַטישע רשימות און גען פעזונדערע צווייגען ווי אַ שטענדיגע רשימות פון דער יודישער אַרבייטער-פּרעסע, פערצייכענישער ליטעראַטור, א. אַ. וו.

מען וועט צונויפשטעלען צוגאָבּ-שטעלען רשימה פון אַלע ביכער און צייטונגען, וואָס זענען ערשינען זייט דער יודישער דרוק עקזיסטירט. דאָס וועט געמאַכט ווע-רען מיט דער הילף פון די עקזיסטירען-דע וויסענשאַפטליכע קאַטאַלאָגען.

„ביבליאָגראַפישע נאָטיצען, אָפיציעל-לע רשימות פון ביבליאָגראַפישע אינ-סטיטוציעס א. אַ. וו. עס וועלען אויך בעש-רייבען ווערען די ביכער-אוצרות. וואָס זענען נאָך פון אַזאַ און ערגיץ נישט בעשריבען געוואָרען.

עס וועט געזאַמעלט ווערען און סיסטע-מאַטיזירט ווערען דער מאַטעריאַל-ווע-גען יודישע כתבי-יד'ן. וואָס געפינען זיך אין די וויסענשאַפטליכע קאַטאַלאָגען פון די יודישע מאַנוסקריפּטען-זאַמלונ-גען. עס וועט מיט דער הילף פון קאָרעס-פּאָנדענטען און עקספּעדיציעס בעשרייבען בעוויזען דער נאָך נישט בעשריבענע יודי-מאַנוסקריפּטען-מאַטעריאַל פון עטלי-כע 100 פּריוואַטע זאַמלונגען.

אַלס פערוואַלטער פון ביבליאָגראַפי-שען קאַבינעט איז בעשטימט געוואָרען דער פערוואַלטער פון דער קאַטעדרע נחום שטיף.

מאָסקווער יודישער מלוכה-טעאַטער פאָהרט קיין אַמעריקאַ.

מאָסקווע. (יט"א) ווי מיר דערווי-סען זיך וועט דער יודישער מאָסקווער מלוכה-טעאַטער היינטיגען הערבסט אַנ-טערנעהמען אַן'אויסלענדישען טורנע. די ערשטע גאַסטראָלען וועט דאָס טעאַ-טער געבען אין רוגאַ. נאָכדעם פאָהרט ער קיין בערלין און פון דאָרט קיין אַמע-ריקאַ.

אויפ'ן שיף
(רייזע-נאָטיצען)
— פון —
ראובן ברייניז

די רייזע אויפ'ן שיף געהט גלאַט, מ'פיהלט גאָר נוט, אַז מען בעוועגט זיך. דער מיטעללענדישער ים איז אין אַל-געמיינען פיל רוהיגער, אַנגענעהמער ווי דער אָקעאַן.

אויפ'ן שיף מאַכט מען ליכט און שנעל בעקאַנטשאַפטען פון אַלערליי מינים. דער נוטער וועטער, די שיינע רע זון, דאָס רוהיגע פאָהרען און די פריינע צייט, ניינט די מענשען צו רעדען, צו מאַכען בעקאַנטשאַפטען, צו בעשעגען זיך מיט פרעמדע שיקזאַלען, עטוואָס צו איבערלעבען.

דאָס שטענדיגע צוזאַמען זיין אויפ'ן דעק, אין די שפּייז-זאַלען, און די גרויסע סאַלאָנען, ווי דער אַלגעמיינער שיקזאַל פון אַלע פּאַסאַזשירען, וואָס פער-טרויען זייער לעבען איין און דעמזעלבער שיף — האָט אַלץ דערנעהנטערט די מענשען. די פערשידענסטע, און מאַנכמאָל זיי פערגעסען די קונסטליכע וועגט, מחי-צות, וואָס זיי האָבען אויפגעשטעלט צווי-שען זיך אויף דער יבשה. אַ סך מענש-ליכע פאָראורטיילען זינקען אין ים. אַריסטאָקראַטישע פרויען האַלטען זיך אונטער מיט די דינער, מיט היינצער אַפילו, מיט די שוואַרצע, גאַנץ געמיינ-ליך, און לערנען, אַז אויך זיי זענען מענ-שען.

ביים פרישטיק האָב איך זיך היינט בעקענט מיט אַ דייטשען פּראָפעסאָר, אַ מיטאַרבייטער אין דער „פאָסישער צייט-ונג" אין בערלין. ער איז געווען אין איטאַליען עטליכע וואָכען און איצט פאָהרט ער קיין מצרים, עגיפּטען. פאַה-רען אויפ'ן ים איז נאָך ביי איהם אַ ווינ-טיגע און אַ גרויסע פּאַסירונג, אַנ'אָבענ-טייער, פּעוי-לען עגיפּטען — אַנ'אַלטער וואונש, אַ גרויסער חלום. ער דורשט נאָך נייע וועלט-טיילען, נייע איינדרוקען נאָך אַלטע קולטורען.

דער דייטשער פּראָפעסאָר, וועלכער איז שוין צוועלפנדיגער יאָהרען געוואָרינט פמעט ישראל מאַכ צו דאָלמען אַ לעקציע פאַר זיינע תלמידים און זיי בעלערנען — האָט היינט אויך מיר געהאַלטען אַ לעק-ציע ביים פרישטיק. די לעקציע איז געווען וועגען דעם ווי די איטאַליענער בעהאַנדלען די פרעמדע, די טוריסטען, און אַלץ איז געווען בעקרעפטיגט מיט ציפערן, מיט רעכנונגען, מיט פאַקטען. ער האָט געפיהרט מיט זיך אַ פּינקטלי רעכענונגען פון די אַלע האָטעלען, און וועלכע ער האָט באַזוכט און איטאַליען און שטיינענדיג זיך אויף אַם די „ראַ-קומענטען" איז דער פּראָפעסאָרישער פּראָ-פעסאָר געקומען צום בעשלוס, אַז די איטאַליענער בעשווינדלען די טוריסטען אויף פערשידענע אופנים. מען רויבט די געסט און מיטען העלען טאָג. און די פּאָ-ליציי שווייגט און פערקוקט.

דער פּראָפעסאָר האָט אויסגערעכנט געגאוי און פּענינס ווייפיל מ'האָט ביי איהם אויסגעשווינדלעט איבעריג געלד אין איטאַליען. ער האָט די שווינדלע-רייען איינגעטיילט אין קאַטעגאָרישע, און פאַראַגראַפען א. אַז. וו. אַנ'איינציגע סיסטעמאַטישע מעטאָדיג בגונע דעם פּאַ-ראַקטער און דער פּסיכאָלאָגיע פון די איטאַליענער און פערשידענע פּראָווינ-צען.

דער פּראָפעסאָר האָט אַם די אַלע קליינינקייטען (ווי די טריקס פון די קעל-נער און די רעסטאָראַנען, די שאָפערם און די פּערקויפער פון קליינע קונסט-זאַ-כען און די גאַזען) געגומען זעהר ערנסט און „וויסענשאַפטליך". ער איז געווען אַזוי פערטיפט און פערזונקען און די האָטעל-רעכנונגען, אַז ער האָט נוט אַנ-געקוקט דעם בלויען הימעל און גאָרנוט געגאָסען פון דער שעהנער רייזע.

* * *

די שיף שווימט לייכט, ווי שפּילענדיג אויפ'ן מיטעלענדישען ים. וועלכער פער-בערגט אין זיינע טיפענישען גאָר אונבע-קאַנטע וועלטען. גאַנצע אוצרות און מיסטעריעס, סודות און וואונדער: קיי-נער פון דיר ווייסענדע נוט גאָר נוט אַ פּראָבּלעם וועגען די מיסטעריעזע, געהיימ-ניספולע וועלטען, וועגען די געפאַהרען און סכנות, און וועלכע מיר קענען זיך אַנשטויסען יעדע מינוט און אונז איבער-ראַשען. מיר שווימען אויף אַ פערבאַרגע-נער וועלט מיט וואונדער, און די מיס-טע רייזענדע פליגערן וועגען קליינינ-קייטען, נאַרישקייטען און שמאַלטעס.

די מייסטע מענשען לעבען איבער-הויפּט לייבלונג אויפ'ן שטח, אויף דער אויבערפלאַך, און דענקען נוט וועגען די אבגרונדען און די מיסטעריעס פונ'ם לעבען.

אין עס איז אפשר גוט, וואָס די מענ-שען זענען אַזוי בעשאַפען. ווען די ריי-זענדע וואָלטען ווירקליך דערקענען וועגען די אבגרונדען מיט די סכנות, אויף וועל-כע די שיף בעוועגט זיך, נוט קוקענדיג אויף דער רוהיגקייט פון איהר בעוועגונג וואָלט קיינער פון זיי אַ מינוט נוט גע-ווען רוהיג, וואָלט די גאַנצע רייזע געווען אַ פּיין, אַ שרעק און אַ הוסטעריק.

נוטשע זאָגט:

„די לעבלוזיגקייט פון די גריכען שמאַכט אייגענטליך פון זייער טיפזי-נגקייט. גראָד ווייל זיי האָבען געוואוסט אַלע געפאַהרען פון מענשליכען לעבען, אַלע אבגרונדען פון דער עקזיסטענץ, האָ-בען זיי אָבגעווענדט זייער בליק פון דעם אַלעם, און לוסטיג גענאָסען פון דער אויבערפלאַך פונ'ם לעבען."

* * *

אויף דער שיף געפינען זיך אַ סך אי-טאַליענישע קינדער פון העכערען און מי-טעלען קלאַס. די קינדער, פון זעקס יאָהר און העכער, האָבען נוט קיין קינדי-שען אויסדרוק און זייערע געזיכטער. אַ פריהע רייפקייט ליגט אויף זיי.

דער פערקעהר צווישען די קינדער פון פּרייע געשלעכטען איז גאָר נוט אַזוי נאַאיוו אומשולדיגיש מיידלעך פון אַכט-צעהן יאָהר זעהען אויס ווי קליינע מוטערות אינטערנעהמען די יונגלעך; קליינע קאָקעט-קעס מיט אַלע מרפּה'נע קוניץ-שטיקלעך, אַ פּראָדוקט פון אַנ'אומצוגעהערד געזעל-שאַפטליכער אַטמאָספערע. „די קינדער קענען, וואָס די גרויסע שפּיעלען", — זאָגט דאָס גלייכווערטעל.

די קינדער פון די רייכע אַראַבער, וועלכע פאָהרען אויפ'ן שיף, זענען נוט בעסער און אפשר נאָך ערגער.

דאָס זענען קינדער, וועלכע מ'דאַרף נוט „אויפקלערען". די מוטערס אויף דער שיף פלירטען מיט פערשידענע „לאַוועלאַסען" אויף זייער אופן און די טעלטער, קליינע מיידלעך, מוזען דאָס זעלבע אויף זייער קינדישען שטייגער.

נאָר די עלטערע ענגלישע פרויען האַל-טען אין לייענען, די איטאַליענערקעס נעמען נוט אַ בוך און האַנט. די ערשטען לייענען ראָמאַנען און די אַנדערע זוכען ראָמאַנען אין דעם לעבען.

עס פלירטען די איטאַליענישע פרויען און עס פלירטען די רייכע אַמעריקאַנ-קעס אויף דער שיף. די ערשטע האָבען נאַטירליכע גראַציע, קולטור און זייער כלום. דער פלירט איז אַ קונסט, האָט טאַקט, אַ געוויסע פיינקייט, לעבענס-רייץ און, ווען מען דאַרף אַזוי זאָגען, אויך טראַדיציע.

דער פלירט פון די אַמעריקאַנערקעס האָט אין זיך וועניג נאַטירליכקייט, קיין גראַציע, קיין קולטור, נאָר קינדישע ווילד-קייט, פרעכקייט און מאַסלאָזיגקייט.

אויף דער שיף איז לייכטער און מען ליבער צו בעאָבּאַכטען מענשען. דאָ פיה-לען זיי זיך פרייער, גלויבענדיג, אַז קיי-נער קען זיי נוט, אַרויסגעריסען פון זייער אַלטעגליכער סביבה.

3-טער קינא-פילם פון שלום-עליכם'ס ווערק.

מאסקווא. (יט"א) די אוקראינישע פאטא-קינא-פערוואלטונג איז צוגעטרעטן אויסצופירן א קינא-פילם „דורך טרערן" געבויט אויף די ווערק פון שלום-עליכם'ס „מאטל פייסי דעם חזנ'ס", „דער פערפּשוטער שנוררער", און אנדערע ווערק פון שלום עליכם. די דאזיגע קינא-פילם וועט זיין דאס דריטע בילד, אינגעצייכנט לויט שלום עליכם ווערק. דאס ערשטע בילד איז „יידישע גליקן", דאס צווייטע „דער מבול", וועלכער האט איצט אויפגעפירט ווערן אין מאסקווא און דאס דריטע „דורך טרערן".

אין „מבול", וואס איז אינסצעניזירט געווארן דורך די ארטיסטן פון טעאטער „הבימה" איז לכתחילה פארבאטן געווען דורך דער צענזור, נאר נאכדעם ווי אין דעם בילד זיינען געמאכט געווארן בעדייטענדע ענדערונגען, איז ער ערלויבט געווארן צו דעמאנסטרירן.

צווישן אנדערע נישט געוואונטשענע מצבים, איז פון „מבול" אויך אויסגעשניטן געווארן די סצענע פון יידישן פאגראם, וועלכער קאן, לויט דער מיינונג פון עקספערטן ארויסרופן גוט שוואכע געפילן ביי דער אונגעוואוסטזיניגע טייל פון דער בעפעלקערונג.

א געוועזענער רב אגיטירט געגען פסח.

מינסק. (יט"א) דער געוועזענער רב מאנעס, וועלכער האט זיך גערעכנט פאר איינעם פון די גרעסטע רבנים אין ווייסרוסלאנד און וועלכער האט זיך מיט א פאר יאהר צוריק אפגעזאגט פון רבנות, און האט זיך עפנטליך ערקלערט אלס אפיקורס — האט פערעפנטליכט אין דער יידישער קאמוניסטישער צייטונג „אקטיאבר" א ריי ארטיקלען וואס טראגן אנ'אנטי-רעליגיעזן כאראקטער.

לאדזשער טעקסטיל-סחורות וואלטען איצט געקענט האבען אנ'אפזאץ אין דייטשלאנד.

ווי מען בויט איצט הייזער אין בערלין.—אנ'אויסלענדישער קאנסארציום לעגט אריין אין הייזער-בוי 160 מיליאן מארק. — ווי זעהט דא אויס דאס דירה-געלד? - שווער צו בעקומען היפאטעק-הלוואות.

פון אונזער בערלינער קארעספאנדענט
פ. גליקסמאן.

אויף די שפאלטן פון דער דייטשער פרעסע ווערען זעהר לעבהאפט ארומגערעדט די אונטערהאנדלונגען, וואס עס פירט איצט דער בערלינער מאגיסטראט מיט א אמעריקאנישן קאנסארציום, וואס וויל זיך אונטערנעהמען אויסצובויען אויף שטעטישע פלעצער 14,000 2- און 3-צימערדיגע וואוינונגען פאר'ן געברויך פון די ברייטע בעפעלקערונגס-שיכטן.

דאס קאנסארציום נעמט זיך אונטער אויסצובויען די דערמאנטע וואוינונגען לויט'ן מאדערנסטן סיסטעם, מיט קאנאליזאציע, צענטראל-בעהייצונג, בעדער, שפיל-פלעצער א. א. וו. דערביי שטעלט דאס קאנסארציום זעהר גוטע בעדינגונגען; דהיינו, אז דאס דירה-געלד זאל אין ערשטן קווארטאל אויסמאכן 120 פראצענט פון פאר מלחמה'דיגע דירה-געלד און די קאנצעסיע זאל געגעבן ווערן אויף 28 יאהר, נאך דעם דאזיגען טערמין געהען די בנינים איבער אין רשות פון דער שטאט אהן שום פערגיטיגונג.

היות ווי דאס דירה-געלד אין בערלין מאכט אויס שוין איצט אין אפריל 110 פראצענט פון דער פאר מלחמה'דיגער הויך און היות ווי בערלין נויטיגט זיך איצט אין אַ צ'ערך 200,000 וואוינונגען, וועלען פערשטעהט זיך קיין בעלנים אויף די ניי-אויסגעבויטע דירות נישט פעהלן און דער מאגיסטראט ריזיקירט גאנץ ווייניג.

דאס קאנסארציום טרעט צו צו דער אונטערנעהמונג מיט א קאפיטאל פון 160 מיליאן מארק. דערביי האט דער מאגיסטראט רעכט צו קאנטראלירן די בוי-טעטיגקייט, צי די בנינים ווערן געשטעלט פון די ענטשפרעכנדע מאטעריאלן א. א. וו.

דער דאזיגער פלאן פון'ם אמעריקאנישן קאנסארציום וועט רעכענט מען ארויסרופן א חשק אויך ביי אנדערע אינלענדישע און אויסלענדישע אונטערנעהמער נאכצוטון דעם ביישפיל פון די אמעריקאנער, ווייל דער דירות-הונגער אין בערלין איז גרויס און דאס געשעפט קען זיך לוינען.

אפילו דער מאגיסטראט גופא האט בדעה אויסצובויען 25,000 וואוינונגען אָבער צוליב מאנגל אין קאפיטאלען איז דאס דערווייל בלויז א גוטער וואונש אויף לעתיד לבוא.

ווי די זאך זאל אָבער נישט זיין איז דער בוי-פלאן אין גרויסן טייל נאהענט רעאליזירט צו ווערן און דער פלאן האט אויך די גרויסע מעלה, וואס ער איז אימשטאנד בעדייטנד צו פערקלענערן די ארבייטסלאזיגקייט, אויסזיכט אויפ'ן בוי-פעלד איז פארהאן און ס'איז ממילא פערשטענדליך די גרויסע פעראינטערעסירונג, וואס די פרעסע ווייזט ארויס צו דער דאזיגער אונטערנעהמונגס-

* * *

פון דער נייער הוספה אויפ'ן דירה-געלד אין דער גרויס פון 10 פראצענט, וואס איז פערעפנטליכט פון 1. אפריל אן נעמט די מלוכה און די קאמונאלע מאכט 8 פראצ. און 2 פראצ. געהען פאר די בעלי-בתים אויף רעסטאווראציע-צוועקן.

געלד איז דא לעצטענס געווארן טייער און ווי תמיד אז געלד ווערט טייער ווערט עס שווער צו בעקומען אפילו אויף גרויסע צינזן און מהאי-טעמא איז איצט אויך שווערער צו קריגן הלוואות אויף היפאטעקען. היות אָבער ווי די מלוכה-באנק האט די דיסקאנטא נישט געהעכערט רעכנט מען דערמיט אז דער מאנגל אין געלד איז נאר א פער-איבערגעהענדע ערשיינונג.

די בעסטע געשעפטן אין יאהר 1926 האבן געמאכט די היגע באנקען די דארמשטעטער האנדעלס-באנק מיט אקציען-קאפיטאל פון 60 מיליאן מארק און 40 מיליאן רעזערוו-פאנד האט געהאט א ריינע הכנסה פון צירקא 21 מיליאן מארק. ד. ה. בערך 35 פראצ. די דאזיגע באנק האט דעפאזיטען אויף א סומע פון א מיליארד מיט 400 מיליאן מארק דערפון 70 פראצ. אויסלענדישע און צאהלט דיווידענדען 12% דער איבריגער ריווח געהט פארן רעזערוו-קאפיטאל.

אויך די בערלינער באנק פאר האנדעל און גרויס-גרונד בעזיץ מיט א קאפיטאל פון 1 מיליאן מארק האט א ריינע הכנסה פון 335,450 מארק ד. ה. איבער 33 פראצ. דעפאזיטען פערמאגט זי אויף $21\frac{1}{2}$ מיליאן מארק דיווידענדען צאהלט זי 10 פראצ. דאס איבריגע געהט אויפ'ן רעזערוו-פאנד.

ווי די פרעסע האלט דארפען די פערדינסטען פון די באנק נאך זיין פיל גרעסער. מען איז זיי חושד אז זיי האבן א גרויסן טייל פון זייערע אונגעהויערע רווחים פערבעהאלטען צווישן די פערשידענע חשבונות און קאנטאס.

דייטשלאנד, ווי בעקאנט געהער איצט צו די לענדער מיט א הויכער וואלוטע דעריבער איז דא אלץ פאר'ן אויסלענדער פון א לאנד מיט א נידריגער וואלוטע זעהר טייער.

די פרייזן אין פערהעלטעניש מיט פוילען, למשל, זיינען בעדייטענד גרעסערע נישט נאר לעבענס-מיטעל, וואס זיינען אויך פאר דער מלחמה נישט געווען זעהר ביליג נאר אפילו אינדוסטריע-ארטיקלען וואס זיינען פאר דער מלחמה געווען בחצי-חנם, זיינען יעצט זעהר טייער.

א ארטיקעל וואס קאסט אין פוילען א זלאטי קאסט דא א מארק, בפרט איז דער פערגלייך גילטיג אין דער טעקסטיל און קאנפעקציע-בראנזשע און עס איז קיין ספק נישט פערהאן, אז אויב דער דאזיגער חילוק אין די פרייזן צווישן פוילען און דייטשלאנד זאל זיך נישט ענדערן ראפיד, דאן וועלט א האנדעלס-טראקטאט מיט דייטשלאנד פאר פוילען געהאט א גרויסע ווירטשאפטליכע בעדייטונג.

פוילען וואלט אזוי ארום בעקומען א מעגליכקייט צו עקספארטירן א בעדייטענדען טייל פון איהר אינדוסטריע קיין דייטשלאנד און דעם דייטשען קאנסומענט וואלט זיך זעהר גוט געלוינט צו קויפען די פוילישע סחורות.

ווארום מען דארף וויסען, אז דער דייטשער ארבעטער אין ביוראליסט פערדינט די זעלבע צאהל מארקען ווי דער פוילישער ארבעטער זלאטעס, דערביי איז דער ווערט פון מארק 2 זלאטעס מיט 12 גראשען, ד. ה. מעהר ווי דאפעלט. דערפון איז קלאר, אז פוילישע סחורות וואלטען דא געהאט א גוטען אפזאץ.

און ווירקליך איז דא לעצטענס די שטימונג זעהר גוט פאר א דייטש-פוילישען האנדעלס-טראקטאט און ס'איז צו האפען, אז דאס מאל וועט ער ענדליך שוין רעאליזירט ווערען לטובת פון ביידע לענדער, וואס נויטיגען זיך סיי אין דער ווירטשאפטליכער סיי אין דער פאליטישער דערנעהנטערונג.

בערלין, 12. אפריל 1927.

„עמעס" מוסרט...
פאר פערקויפ...
פסח-פראדוקט...

צוניפערונגען דעם ציוניס...
שען אקציאנס-קאמיטעט...
דעם 28 אפריל קיין לאנד...

ווענען ארייגפירען דאס...
קרייצלערישע ליטעראט...
קיין טשעכאסלאוואקיע...

די אמעריקאנער געשעפטס-לייט איז ארץ-ישראל.

וואס זיי האבען דארט אויפגעטון און וואס זיי דערצעהלען וועגען זייער בעזוך.

תל-אביב. (יט"א) ה' אליהו סטאון סעקרעטאר פון דער אמעריקאנער געשעפטס-לייט דעלעגאציע קיין ארץ-ישראל איז, אפגעפאהרען צוריק קיין ניו-יארק. ה' סטאון האט אין א געשפרעך מיט דעם פערשטעהער פון דער יט"א איבערגעגעבן פאלגענדעס:

די ציוניסטישע דעלעגאציע, וואס איז געקומען קיין ארץ-ישראל האט ארגאניזירט אנ'אקציען-געזעלשאפט מיט'ן נאמען „גן חיים קארפאריישאן פון ארץ-ישראל". „גן חיים" האט מען איהר א נאמען געגעבן לכבוד דר. ווייצמאן וואס האט גענומען אקציעס פאר 20,000 דאלאר. די געזעלשאפט איז שוין אפיציעל רעגיסטרירט. איהר אקציען-קאפיטאל בעטרעפט א מיליאן דאלאר, אקציעס אויף 400,000 דאלאר זיינען שוין פערקויפט געווארן. מיר האבען געקויפט 2000 דונאם לאנד נעבען דער קאלאניע זכרון יעקב מיט'ן צוועק צו פלאנצען פרדסים. די ארבייט וועט זיך אנהויבן באלד נאכדעם ווי מיר וועלן קריגן דעם קושאן. מיר פראיעקטירן אויך צו גרינדען א באנק, נאר דערצו דארף מען האבען גרויסע מיטלען, ווייל ארץ ישראל געפינט זיך אין קרעדיט, וואס זאל געגעבן ווערן אויף א קליינעם פראצענט און א לאנגען טערמין.

דאס פלאנטאציעס-לאנד וועט צוטיילט ווערן אויף חלקים צו 10 דונאם א חלק. די חלקים וועלען פערקויפט ווערן אמעריקאנער פאמיליעס, וועלכע מוזען האבען א ביסעל אייגענע געלד-מיטלען, און דאן וועלען מיר זיי געבען קרעדיט.

ה' מארקס שולמאן פון באסטאן איז פרעזידענט פון דער אקציען-געזעלשאפט, ה' אייזנער — קאסירער און ה' אליהו סטאון פון באסטאן — סעקרעטאר. אין אמעריקא וועט זיך געפינען דער „ראט פון דירעקטארען" און אין ארץ ישראל בלייבט אנ'עקזעקוטיוו-קאמיטעט, וועלכער בעשטעהט פון די ה"ה כאהם שולמאן, פורט פון קאנאדע, לעווינטאן (חיפה), שאלקאוויטש (תל-אביב) תנאום האנקין (תל-אביב) און מילער (רחובות)

רעדענדיג וועגן דער אלגעמיינער לאגע אין ארץ-ישראל, האט ה' סטאון געזאגט, אז זעהר פיל איז אויפגעטון געווארן אין לאנד פאר די לעצטע 5—6 יאהר. אבער פיל פון די קרבנות האט מען געקענט אויסמיידן. דער קריזיס אין לאנד איז זעהר שווער, א שווערען אומגעריכט מאכט דער פעסימיזם פון די יונגע לייט. ארץ-ישראל קען מען נישט בויען דורך צדקה. דאס לאנד וועט געבויט ווערען נאר דורך פריוואטע איניציאטיוו און פריוואטען קאפיטאל, אויף געשעפטליכע יסודות. די קבוצות, זאגט ה' סטאון האבען נישט קיין צוקונפט. מען מוז מעהר העלפען דער ענטוויקלונג פון אינדוסטריע. די ציוניסטישע ארגאניזאציע דארף נישט פירען די ... דער זאך די נעהמען זיך אויף אמעריקאנער. עס מוז איינגעפירט ווערען אין לאנד א שווייצער פאליטיק.

ה' סטאון האט אונטערגעשטראכען, אז די פאנאטישע ארבייט ווערט געטון לאנג דורך „הרכה". ה' סטאון האט צום סוף ערקלערט, אז ער איז פריהער געווען געגען דעם אמבארגאו וועגען „דזשואיש אגענסי", אָבער דא אין לאנד האט ער געענדערט זיין מיינונג. די לאגע אין ארץ-ישראל פאדערט אנשטרענגונג, אז אלע פראקציעס פון יידישען פאלק זאלען באלד צוגעצויגען ווערען צו דער אויפבויונגס-ארבייט.

10 גילדענע אפטרעט-געלד פאר א כלה.

דאס וואס שטעהט אין קאפיטל איז א מעשה שהיה אין א שטעטעל, וואס חוסט ושטעטל — נאנטעגט ביי ווילנע.

און מעשה שהיה כך היה: גאנץ שטעטל האט געוואוסט, אז גאלדע ג. ליבט זיך אין א יונגען בחור חנן ל. שוין פון א לענגערע צייט. חוץ דעם האט מען געוואוסט, אז גאלדע ג. האט נישט לאנג בעקומען פון א אמעריקאנער קרוב אלס נדן 300 דאלאר. חתן-כלה וואלט שוין לאנג חתונה געהאט, ווען נישט דאס וואס דער חתן-בחור האט נאך געדארפט פאר'ן דעם פריזיוו. און טאקע דער חתן-בחור נאך פארצוהרן אויפ'ן דינען.

ביינו לבינו איז אין שטעטעל ארומגעקומען פון ערגעץ א יונגערמאן א פארוקמאכער, עלעגאנט געקליידעט און צו וועמען א 80 שטעטלשע מיידלעך זיינען נישט געבליבן גלייכגילטיג, צווישן זיי אויך גאלדע ג.. וועלכע האט שוין אנגעהויבן בוסלעפוגו צו פערגעסן אין איהר חתן.

ס'האט נישט לאנג געדויערט און צווישען דעם פארוקמאכער און גאלדע ג. איז אויך געווארען א הייסע ליבע און גאלדע האט אויך איהם צוגעזאגט חתונה האבען מיט איהם, ארויסשלאגענדיג פון קאפ איהר ערשטען חתן.

דערוויל האט זיך צוריקגעקערט פון מיליטער-דינסט דער ערשטער חתן. ער איז אויפגענומען געווארען דורך זיין כלה זייער קאלט. דערוויסנדיג וועגען וואס כ'האנדעלט זיך דא, איז דער חתן תיכף אוועקגעלאפען צום פארוקמאכער מיט א טענה:

— סטייטש, היתכן, ווי אזוי רעדסטו אפ פון מיר מיין כלה?

דער פארוקמאכער האט גע'טענה'ט אז ער האט גארנישט געוואוסט און אז ער איז גרייט צו בעצאהלען „שטשעדרינגנג" דעם אלטען חתן און אז ער איז מסכים געהן צו מענטשען און וואס זיי וועלען פסק'ענען, אזוי וועט זיין.

כך הוה. מען האט אויסגעקליבען 5 שטעטלשע בחורים אלס די „מענטשען" און ס'איז פארגעקומען אנ'אמת'ע דין תורה, מיט אלע פיטשעווקעס. מען האט אויסגעהערט ביידע חתנים מיט דער כלה און דער פסק, אויף וועלכען ביידע צדדים האבען מסכים געווען, איז טאקע געווען פאר דעם שטעטעל א סענסאציאנעלער, געמלער חברה האט גע'פסק'ענט, אז חתונה האבען מיט גאלדען דארף דער פארוקמאכער. ער דארף אבער דערפאר בעצאהלען דעם ערשטען חתן 10 זל. אפטרעט-געלד.

די איצטיגע לאגע פון די יודען איז סאוויעט-רוסלאנד.

רוסישער פובליציסט ווענען וואקסענדען אנטיסעמיטיזם וואס עס זאגט דער פארזיצער פון אוזער. „סאוונארקאם".

ווילנע. (יט"א) דער בעקאנטער רוסישער פובליציסט נעווג פאפאוו האט פערעפענטליכט אין „ווילענער זשורנאל" אנ'ארטיקעל, וואס איז געווידמעט דער לאגע פון די יודען אין סאוויעט-רוסלאנד. פאפאוו ווייזט אן אויף דעם שטייגענדען אנטיסעמיטיזם, וואס האט ארגאניזירט גען אפילו אין די קאמוניסטישע רייהען, בעזונדער פון דער סטאלין-גרופע. די יודישע בעאמטע ווערען ארויסגעשטויסען. די פראפאגאנדע ארום די פלענער וועגען א יודישער רעפובליק זיינען אויסגערעכנט נאר אויף צו מאכען א גינסטיגע שטימונג פאר א הלואה פאר'ן ראטען-פערבאנד אין די יודישע פינאנציעלע קרייזען ספעציעל אין אמעריקא. די קאלאניזאציע האט ארומגענומען נאר 10.000 יודען, שרייבט פאפאוו האט נישט מען בעדייטונג פאר'ן רוסישן יודענטום, וואס צעהלט 2.400.000 מענשען און איז ווירטשאפטליך רואינירט.

* * *

מאסקווא. (יט"א) ארויסטרעטענדיג מיט א בעריכט פון דער רעגירונג אויף דעם אלאוקראינישען ראטען-צוי...

פערגרעסערט די ביבליאטעק ביי דער ירושלים'ער אוניווערזיטעט!

די עדעלמוטיגסטע טאט פון יודענטום אין אונזער דור, דער הערליכסטער אויסדרוק פון דער שעפערישער לעבענס-פעהיגקייט פון יודישען גייסט, וועלכער רייסט זיך זינט דורות אין א אונאויסהערליכען דראנג צו נייע אויפשטאונגען און אינטעלעקטועלע דערגרייכונגען — איז די העברעאישע אוניווערזיטעט אין ירושלים.

די דאזיגע טאט האט אונז דערהויבען אין אונזערע אייגענע אויגען און אין די אויגען פון די פעלקער.

זי האט אונז אויסגעגלייכט די רוקענס, בעשטארקט די הערצער, אומבעקערט די ווירדע און אונז ערהויבען די אכטונג פון די פעלקער.

זי האט דערמאנט די אומות-העולם דאס אלץ, וואס דאס קליינע ארץ-ישראל-דיגע פאלק, וועלכעס וואנדערט ארום צווישען זיי, האט אויפגעטון פאר דער אויפקלערונג און פערפאלגונג פונ'ם מענשען.

זי האט זיי דערמאנט אן אלע ווערטען, וואס מיר האבען ארגענערבען אין דער שאפאסער פונ'ם פראגרעס.

זי האט זיי בעוואוסט געמאכט אונזער גאנצע שטאלץ—הגם אין פון אויסגעפיהרטע — ציוויליזאטארישע ראלע, און עס איז קיין וואונדער נישט, אז די פעלקער זיינען געקומען צום הר-הצופים און האבען דורך זייערע חכמים וויסענשאפטליכע און דיפלאמאטישע רעפרעזענטאנטיעס בעגריסט דאס קליינע פאלק — דאס פאלק, וואס אומקעהרענדיג זיך צוריק אין זיין אלטער היים, האט עס — נאך פאר'ן איבערשטעטען די שוועל פון זיין הויז, נאך פאר'ן ערטבערעגען ברויט מיט זאלץ צו זעטיגען דעם גוף—אויסגעקלאפט אויף דער טיר א געבעט פאר'ן גייסט: שמע ישראל, און פאר אלעם אנדערען האט עס אויפגעבויט א היכל פון וויסען.

עס איז קיין וואונדער נישט, אז עס זיינען געקומען די פעלקער מיט עהרפורכטיגע גרוסען און מתנות.

מיר קענען אלזא מיט רעכט זיך ריהמען.

ער פליסט דער דאזיגער רוהם נישט פון צוויטויזענדיגער ברוטאלער איבערמאכט פון דער מאטעריע, נאר פון דער איבערגער, דערהויבענער קראפט פון אונזער גייסט. וואס דורך דרייסות און עולות, דורך שענדונגען און ערנידריגונגען, דורך האס און פערפאלגונג האט ער אויף קיין מינוט נישט פערלירען זיין תקוה, נאר ער שטרעבט עשנות'דיג אין דער הויך אין דראנג צום אבסאלוטען, אין אייביגער קאמף פאר גוטס און אמת.

דאס הארץ פון אונזער הויכסטער שולע איז די ביבליאטעק פון דער אוניווערזיטעט.

שוין היינט איז זי איינע פון די גרעסטסטע ביבליאטעקן אין מזרח.

שוין ווערט געבויט פאר איהר אין ירושלים א ספעציעלע געביידע, וואו עס וועט זיין ארט פאר [illegible] טויזענד בענדער, וואס גרעסער עס ווערט דער צופלוס פון דער יוגענד, וואס מעהר עס ווערען געשאפען נייע פאקולטעטען און קאטעדרעס, נייע אינסטיטוטען און לאבאראטאריעס, וואס העכער עס ווערט דאס וויסענשאפטליכע ניווא און עס פערברייטערט זיך דער אומפאנג פון די בעוואוסטזיינדע וויסענשאפטליכע צוויינען, אלץ מעהר וואקסט דער בעדארף פון די וויסענשאפטליכע מכשירים.

אלץ לעבהאפטער לאזט זיך פיהלען די נויטווענדיגקייט פון א פסדר'דיגע פערמעהרונג און א אונאויפהערליכער ערגענצונג פון די ביכער-רעזערוואר.

די ביבליאטעק פון דער העברעאישער אוניווערזיטעט אין ירושלים ווענדעט זיך צו יעדען קולטורעלען יודען אהן אונטערשייד פון זיינע פאליטישע און געזעלשאפטליכע איבערצייגונגען מיט א רוף:

פריינדע—אנדערשגלויביגע און מיטגלשטאמיגע — ברענגען מיר מתנות.

ברענגט אויך דו, יודישער בירגער, א גרויסמוטיגען געשאנק. דו ביזט דער בלוט און פלייש פון דעם פאלק, וואס רופט זיך עם-הספר. קוק דורך דיין ביכער-זאמלונג, דו וועסט דארט זיכער געפונען פיל ביכער, פעריאדן פון וויסענשאפטליכע שריפטען, פאכמענישע האנדביכער, ענציקלאפעדיעס, אלטע מאפען, פארמעטען, צייכנונגען, מא... עס און פולייכט אויך בריף און אויטאגראפען פון אנגעזעהענע פערזענליכקייטען.

לאדזער כראניק.

פון „קרן-היסוד".

די מערשטערקע קרן-היסוד-ארבעט זאָל הערט זיך אָנגעהויבן אויך אין אונזער שטעט בשעת דער אָנוועזנהייט פון דער ארץ-ישראל-דעלעגאציע מיט ד"ר שמריהו לעווין אין דער שטיין, ווערט אנערגיש מיטאָר געפיהרט. אין דער ערשטער טאָג חודש"מ פסח איז אָרגאניזירט אָן אַ ספּעציעלן זאַמעל-טאָג פון דעקלאַראַציעס לשובת דעם „קרן-היסוד". צו דעם צוועק פערטיילן זיך איינע 10 פריה אין ביזורא פון קרן-היסוד (בענעלגיאנע 4) די ציוניסטישע זסקים, כדי צו בעטיליגען זיך אין דער ארבעט.

אַלעגאַר-זיצונג פון ציוניסטי-שען ראַי-קאָמיטעט.

הייגט חודש"מ פסח קומט פאָר אין לאָמאל פון דער ציוניסטישער אָרגאניזאציע אַ אַלגאַר-זיצונג פון ציוניסטישן אָרטיי-קאָמיטעט מיט דער בעטיליגונג פון פערטרעטער פון די אגודות און די אָרגאַנערע שטעט פון דער לאָדזער פּראָווינץ. אויף דער טאָג-אָרדנונג שטעהן אַ איכטיגע אָרגאַניזאציעס-פראגען.

די געזעלשאפטליכע סדרים אין לאדז

איינגעאָרדענט דורך דער קהלה, געזעלשאפטליכע אינסטיטוציעס, יתומים-הייזער און אנד.

די געזעלשאפטליכע סדרים, וואס זיי זיין אינגעאָרדענט געוואָרען פון דער קהלה און פון אַנדערע געזעלשאפטליכע אינסטיטוציעס, זיינען הייאָר נישט געווען אַזוי אויסגעזאַצט, ווי פאַר אַ יאָהר, אָבער דוקא צוליב זייער בעשטרענהייט האָבען זיי געמאַכט אַ גאַנץ אַנדערס.

זעהר גוט האָבען זיך הייאָר אָנגעשטעלט.

די סדרים פאַר די יודישע זעלנער

אין רעסטאָראַן פון ה' גערוילר.

די פרישען, וועלכע זיינען אויסגעשמעלט אין דער פאָרם פון אַ „ח", זיינען געווען מיט צו אַ רבלע חתונה, ווי־סע סערוועטען, פלאַמען-בעשטעק, פלאַשען ווין, דער אמת'ער „מרמל" האָט אויך נישט געפעהלט.

8 אוהר קומען אָן „פאַר פאַמעגדע" די יודישע זעלנער פון די הונגע פעלקען, קומען אין זאַל אַריין מיט פרעהליכע, שטראַלענדע געזיכטער מיט אַ פריינדלעכן „גוט יום-טוב", און פערנעמען גלייך די שטיר־מער אַרום די טישען.

מאַר דער קהלה זיינען געווען פערטרעטען: פאַרזיצער פון קהלה-ראַט ה' בידזינער, האָווער רעב. עמנואל האַמבורגער, מיטגלידער: האַמאַן, מינצבערג, מיטשאַלעס, ראָזענבערג, פלאַצבעך, יאַראַטשינסקי, סעקרעטאַר ה' נאַראַל און אַ פאַרשטעהער פון „לאַרזער טאָגעבלאַט".

ה' עפשטיין בעגרוסט די יודישע זעלנער מיט וואָרטן: „וואָס אין נישט, זאָגט ה' עפשטיין קיין צדקה, מיר האָבען פאַר אייך, אין אייערע עלטערן זאָרגען ווערד פאַר אונזערע קינדער האַרט, עסט דערוועגער, שרינקט און לאָזט אייך וואוילגעהן אַזוי ווי בייַ אייערע עלטערס'ס טישען".

ה' עפשטיין הויבט אָן זיי הגדה, און די זעלנער זאָגען נאָך מיט פונה, אייניגע פרעגט די קשיות, און ה' עפשטיין עגט־פערט „עברים הייגו". אַזוי זאָגט מען נעשטאַק די ערשטע העלפט.

נאָכדעם צווייטען פון ווערט די שטימונג נאָר אַ געהויבענע, דער „שלחן ערוך" פרייגט אַרייַן צווישען עלם הייטערקייט ה' געדולד'ס קעלערס, ווי די מלאכי חבלים, חיובען אַן פלוכען אויפערין זאַל מיט די שטוים מעלער, און גראַד נישט קיין פערזוחמ'מע מעלער — די אמת'ע פאַרציישע פיש, יוך מיט גרויסע „אויגן", פלייש, ציטעס א. אַז. וו. די זעלנער, ווייזט אויס, נישט קיין מלאכים, דער „וויאַלין" און נישט געווען קיין מלאכי־שער...

פון אייגן שפּיז בין דער צווייטער, האָבען די זעלנער געזונגען פערשיידענע מעלדער, צווישען אַנדערע — אַ לאַיאַר־מעלדער, אַ פאַראַריע אויף אַ דעלעדיש לוד „דזוואַנ דזוואַנטשקי", פערפאַסט פון אַ יידישען זעלנער.

נאָך דער סעודה, האָט דער „עלטס־טער", דער קרוסמלוכער זעלנער קאַו־גאַווסקי, אין נאָמען פון זיינע קאַלעגען יודישע זעלנער, געגעבען אַ רעדע, געדענקט דער קהלה, אויך דעם ה' עפשטיין פאַר דער וואַרי־מער סביבה.

צום סוף געהט ה' עפשטיין מיט די זעלנער אַ ריקוד'ל, און דערמיט האָט זיך געענדיגט די ערשטע סדר-נאַכט בייַ די יודישע זעלנער, וואָס אין אייגענאָרדענט געוואָרען דורך דער קהלה.

בעת דעם סדר אין די נאַנצע צייט געזעסען אַ האַלענדישער גייסטלעכער, טעגבאַם, וועלכער וויינט גראַד אין אַ מיסיאָנערישע שליחות אין פוילען. די גאַנצע צייט פון סדר האָט ער געמאַכט נאָטיצען און זיין הגדה.

* * *

אין „תומכי אורחים"

אויך אין „תומכי אורחים" זיינען חיי־יגדר די סדרים נישט געפאַרווענט געוואָ־רען מיט אַזאַ רחבה'דיגער האַנד, ווי פאַר אַ יאָהר. די סבה דערפון איז ראַס וואָס פאַר אַ יאָהר האָט „תומכי אור־חים" אייגענאָרדיגט די סדרים מיט דער הילף פון אַ קהלה-מיפּסודיע. דאַנעבען דיי־יאָהר האָט „תומכי אורחים" די אַל־ציע אַרויסגעלייהנט אויף אייגענער האַנד אויף וויפיל די אַקציע איז דורכ־געפיהרט געוואָרען מיט מענערגיצקע מיטלען, זיינען די סדרים אַריבער אַל צד היותר טוב.

די סדרים זיינען אייגעגאָרדענט גע־וואָרען אין גרויסען גיי־רעמאַנדיר־טען עם-זאַל פון יודישן דאַבראַטשיגאַשטש.

בייַ די טישען האָט מען ס'רוב געזע־חען אַרבייטסלאָזע, יונגע, בלאַסע, אַים־געהונגערטע פנים'ער, וועלכע וואַרטען שיין לאַנג אויף אַ אַקאַלטען מאַהלצייט, אויף אַ פּיסעל וואָרעמס. נישט בחנם האָבען די אָרדנער זיך נישט געטענט קיין עצה געבען מיט די פּוסה'ס — די עסער'ס האָבען נישט געטענט וואַרטען ביז דער בעל-הגדה וועט הויסען טרינ־קען דעם פּוס, און אויהם אויסגעלעריגט פאַר דער צייט...

נוט געטון האָט דער ווי. פּרעזעס ה' גרינבערג, וועלכער האָט אָנגעזאָגט די הגדה בקיצור, און זיך געגרוסען צו דער אַכילה.

ווען עס זיינען אָנגעקומען די סאַר־וועדס און די ווייסע קיטלען מיט די פאַצען און די הענד, זיינען זיי פון די מיש-זוצער אַרויסגעשפּוצט געוואָרען מיט די אויגען, אַ רחמנות, געבעט, גע־ווען צו קוקען אויף די, וועלכע זיינען גע־זעסען בייַם צווייטען עק מיש, און גע־וואַרטען קנאה-פליקען אויף די „גליקי־לע" שלגים פון יענעם עק מיש, פון וואָ־כען מ'האָט אָנגעהויבען מוזלען די שטע פערינע פיש...

בייַ די טישען האָט מען אויך געזעהען עלטערע יודען מיט סאַטעטענע חוטלען, מיט אַטלאַסענע קאַפּאָטעס.

אַט זיצט אַ יוד אַ זקן, די פרילען פער־ריקט אויפ'ן שפּיז נאָז, דער שטערן פון קינגיטשען, דעם קאָפּ אַנגעטרעגשפּאַרט אויף בוירע הענד, נעבען אויהם — אַל־אַלטע גרויסע, מיט לערער אייגענבייגע־גע הגדה, די אַלטע פון ווען דער פערלעשטע חגדה זאָגט עדות, אַז אַמאָל אין דער דאָזיגער יוד געזעסען בייַ זיין אייגענעם טיש, מיט זיינע בני בית, געפּראַיעט די „מלוכה" פרת וכדין, און הייגט, אויף די עלטערע יאָהרען, זיצט ער געבעגט פער־יתומ'ס בייַ אַ פרעמדען טיש, ער האָט בעווים מעהר צו פרעגען, ווי פיער קשיות זיצט ער, דער אַלטער, אַ צעפּראַלעגער, נעבען אַ יונגען בחור מיט אַ גלאַנצינגען דאַשעק, קוקט זיך אַפילו נוט אויס, וואָס אַרים מוט זיך, זאָגט אין זאָגט, אויף די פון ווען געלע בלעטער פון דער אַלטער הגדה פאַלט אַראָפּ אין מערהער נאָר דער אַנדערער — פרישע פלעקען!...

אין פון דרויסען בייַ דער טיר, שטוי־מען די הונגערינע יודען, וועלכע האָבען שיין נישט בעוויזען צו בעקומען קיין אַרייַנגאַנג-קאַרטען צו די סדרים, דער הונגער קלאַפּט אין די טירען, אַבער אויס זיכט, נישטאָ קיין פלאַץ, נישט ציטע גרייט מעהר ווי פאַר 150 פערזאָן.

די סדרים אין „בית היתומים" (זגערזשער 40).

דאָ האָבען זיך די סדרים אָנגעהויבען 8 אוהר, קלייגע, פּוצעלער קינדער, מיט זיין שלאַפען געהן פאַר 10

בייַ שעהן געדעקטע טישען זיצען אין אָרדנונג אויסגעזעצט 75 יתומים-קינדער יונגלעך און מיידלעך, דער „רבי" הויבט אָן די הגדה. דער 8-יעהריגער מישה'לע מאַכט מיט אַ ניגון קידוש און דער 7-יעהריגער שמחה'לע פרעגט די קשיות, אויף וואָס דער „רבי" געטפּערט דעם תירוץ.

נאָך יעדער ברכה זאָגען אַלע קינדער נאָך „ברוך הוא וברוך שמו", אָמן", אַפילו די יונגסטע. די צוויי יעהריגע מיידלעך קוקען דעם „רבי'ן" און מיל־ערען, כדי נישט צו פערשפּעטיגען דעם „אָמן"...

די פרויען, מיטגלידערינס פון „בית־היתומים", פאַרען זיך דערוויל און דער־קיך, גרייטען צו די יום-טוב שפּייזען פאַר די קינדערלעך, ס'זאָל זיין וואָס גע־שמאַקער, דער ריח פון דער קוך טראָגט זיך אַריבער אין זאַל, וואו די קינדער דערפלעגען פון פריער, גרייטערינג זיך צו די געשמאַקע פסח-מאַלצים.

בייַ דער ערשטער סדר-נאַכט זיינען גע־ווען אַנוועזענד אַ חוץ דער פערוואַלטונג מיט'ן פרעזעס ה' ריבעזעס בראַוט אויך פיל אייגענלעכע געסט.

צו די סדרים זיינען געקומען אַלע דערוואַקסענע יונגלעך און מיידלעך, יתומים און יתומות, וואָס זיינען שיין זעלבסטשטענדיגע מענשען, אויבן זיינען זיי געקומען צו די „בריידערלעך" און „שוועסטערלעך", כדי צוזאַמען אָפּצורעדן מען דעם סדר און דער סביבה פון זיי־דע ערציהער, מיט וועלכע זיי מעגען זיך נישט שיידען.

אין אַלגעמיין האָט דער סדר אין „בית היתומים (זגערזשער 40) איבערגעלאָזט אויף די 1500 בעזוכער, וואָס האָבען בייַדער סדר-נאַכט בעזוכט די יתומים־סדרים, אַ זעהר גוטען אייגדרוק.

(—זשאַן—)

די גרויסע שאַך-מייסטער אין לאדז.

טורנער פאַר דער פוילישער שאַך-מייסטערשאַפט הויבט זיך אָן מאָרגען.

(ע) מאָרגען, 5 נאַכט. וועט פאַרקומען די פערלעכע עפנונג פון אַלפוילישען טורנער און לאַנאַל פון דער לאַר־ער שאַכמאַטיסטען געזעלשאַפט מאַ־ינסקי 1. אין נאָמען פון מאַרשאַל פּיל־סודסקי, וועלכער איז דער אַפּיציעלער פּראָטעקטאָר פון צוזאַמענפאָרד, וועט גע. מאַלאַכאָווסקי האַלטען די ערעפ־נונגס-רעדע. צום טורנער זיינען געקומען די גרעסטע שאַך-מייסטער פון פוילען וויי אויך פון אויסלאַנד. אַזוי זיינען שיין געקומען: ד"ר מאַרשאַלקאָווער פון פּאַרין און רובינשטיין. אין משך פון הייגטיגען טאָג וועלען נאָך אָנקומען אייניגע אינ־טערנאַציאָנאַלע שאַך-שפּילער.

קויף די היינטיגע אָבצייכנונג
פון דער
נאַכט-פּאַגאַטאָוויע

אַ בעריכט וועגען איצטיגער לאַגע אין ארץ-ישראל.

דער ציוניסטישער קאָמיטעט האָט אויף זיין פּאַרלעצטער זיצונג אויסגע־הערט אַ אינטערעסאַנטען בעריכט פון קאָמיטעט-מיטגליד ה' אַלייזער רוסינאָוו, וועלכער איז ערשט צוריקגעקומען פון זיין רייזע איבער ארץ-ישראל, וועגען דער איצטיגער לאַגע אין לאַנד. עס איז בעשלאָסען געוואָרען איינצוואָרענען פאַר־גען, מיטוואָך, דעם צוויטען טאָג חול־המועד פסח אין אָוועגד אין לאָקאַל פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאציע, אַ פער־זאַמלונג פאַר איינגעלאַדענע חברים, אויף וועלכער ה' רוסינאָוו וועט רעפע־רירען זיינע אַנדריקען.

16-יעהריגער ערבערעכער וואַרפט דעם ריכטער אַ צלם איז קאַפּ.

אין גרילעב פאַר מינגרישהרינג און פערגאַנגענעם שבת בעשראַלט געוואָרען דורכ'ן ריכטער וואַיטשעלאָווסקי אַ פּראָ־צעס געגען 13-יעהריגען סטאַניסלאַו זיעלינסקי, סלינאַרסקע 21, וועלכער איז שיין 5 מאָל בעשטראַפט געוואָרען, און געגען זיינע 2 חברים, דעם 15-יעהריגען רוזשעריטש און דעם 13-יעהריגען וואַ־שעק.

די 3 יונגלעך זיינען בעשולדיגט געוואָ־רען און גנב'שען לונגאַלעאַוס-רוזעגעס אויף די טרעפּען.

זיעלינסקי און פער'משבת געוואָרען אויף 6 חדשים טורמע מיט אויסטרייבונג די טורמע אויף אויסבעשטראָנגס-הויז.

נאָכ'ן אָבערלעגען דעם אַרטיקל האָט דער פער'משבת'ער זיעלינסקי געלאָזט רעלעז און פראָבאַטירען אַ אַלט.

נישט געלונגענע גנבה איז פינאַנץ-אַמט.

(!) שבת פאַרמיטאָג האָט אַ גרעסערע הונגע מעקסמיל-פירמע געשיקט איהר בעשאַמטען אינקאַסאָר אַ גרעסערע צאָהל שטעמפּעל-מאַרקען. דער בעאַמטער האָט אויסגעלעגט געגען פּענסטערל פון פי־נאַנץ-אַמט אַ טעקע מיט געלד. עפּעס אַנ־אונבעקאַנטער פאַרשיין איז צוגעלאַפען צום פענסטערל, געלאָזט דעם פאַרמעל מיט געלד און אַנטלאָפען. אַ פּאָליציאַנט האָט בעמערקט דעם גנב אַנטלויפען און אין אַיין אויגענבליק אַרויסגעלאָפען אויף דער גאַס, אַרויסגעלאָפען אויף דער גאַס, אַרויסגעלאָפען אויף דער גאַס, אַרויסגעלאָפען אויף דער גאַס.

קויף די היינטיגע אָבצייכנונג.

אויפגעשטאַנען פון לעטאַרגישען שלאַף

איז די פרוי פון אָפיצער פאַוויאַק, וועלכע איז בערויבט געוואָרען מיט דער הילף פון היפּנאָטיזם.

מיט אייניגע טעג צוריק האָבען מיר מיטגעטייילט וועגען אַ אַנגערהערטען רויב-אַפּאַל, וואָס איז אויסגעפיהרט גע־וואָרען מיט אַזאַ רחבה'דיגער האַנד, ווי פאַר אַ יאָהרען. די סבה דערפון איז ראַס וואָס פאַר אַ יאָהרען האָט „תומכי אור־חים" אייגענגעדענדיגט די סדרים מיט דער הילף פון אַ קהלה-מיפּסודיע. דאַנעבען דיי־יאָהר האָט „תומכי אורחים" די אַל־ציע אַרויסגעלייהנט אויף אייגענער האַנד אויף וויפיל די אַקציע איז דורכ־געפיהרט געוואָרען מיט מענערגיצקע מיטלען, זיינען די סדרים אַריבער אַל צד היותר טוב.

די סדרים זיינען אייגעגאָרדענט גע־וואָרען אין גרויסען גיי־רעמאַנדיר־טען עם-זאַל פון יודישן דאַבראַטשיגאַשטש.

בייַ די טישען האָט מען ס'רוב געזע־חען אַרבייטסלאָזע, יונגע, בלאַסע, אַים־געהונגערטע פנים'ער, וועלכע וואַרטען שיין לאַנג אויף אַ אַקאַלטען מאַהלצייט, אויף אַ פּיסעל וואָרעמס. נישט בחנם האָבען די אָרדנער זיך נישט געטענט קיין עצה געבען מיט די פּוסה'ס — די עסער'ס האָבען נישט געטענט וואַרטען ביז דער בעל-הגדה וועט הויסען טרינ־קען דעם פּוס, און אויהם אויסגעלעריגט פאַר דער צייט...

נוט געטון האָט דער ווי. פּרעזעס ה' גרינבערג, וועלכער האָט אָנגעזאָגט די הגדה בקיצור, און זיך געגרוסען צו דער אַכילה.

ווען עס זיינען אָנגעקומען די סאַר־וועדס און די ווייסע קיטלען מיט די פאַצען און די הענד, זיינען זיי פון די מיש-זוצער אַרויסגעשפּוצט געוואָרען מיט די אויגען, אַ רחמנות, געבעט, גע־ווען צו קוקען אויף די, וועלכע זיינען גע־זעסען בייַם צווייטען עק מיש, און גע־וואַרטען קנאה-פליקען אויף די „גליקי־לע" שלגים פון יענעם עק מיש, פון וואָ־כען מ'האָט אָנגעהויבען מוזלען די שטע פערינע פיש...

בייַ די טישען האָט מען אויך געזעהען עלטערע יודען מיט סאַטעטענע חוטלען, מיט אַטלאַסענע קאַפּאָטעס.

אַט זיצט אַ יוד אַ זקן, די פרילען פער־ריקט אויפ'ן שפּיז נאָז, דער שטערן פון קינגיטשען, דעם קאָפּ אַנגעטרעגשפּאַרט אויף בוירע הענד, נעבען אויהם — אַל־אַלטע גרויסע, מיט לערער אייגענבייגע־גע הגדה, די אַלטע פון ווען דער פערלעשטע חגדה זאָגט עדות, אַז אַמאָל אין דער דאָזיגער יוד געזעסען בייַ זיין אייגענעם טיש, מיט זיינע בני בית, געפּראַיעט די „מלוכה" פרת וכדין, און הייגט, אויף די עלטערע יאָהרען, זיצט ער געבעגט פער־יתומ'ס בייַ אַ פרעמדען טיש, ער האָט בעווים מעהר צו פרעגען, ווי פיער קשיות זיצט ער, דער אַלטער, אַ צעפּראַלעגער, נעבען אַ יונגען בחור מיט אַ גלאַנצינגען דאַשעק, קוקט זיך אַפילו נוט אויס, וואָס אַרים מוט זיך, זאָגט אין זאָגט, אויף די פון ווען געלע בלעטער פון דער אַלטער הגדה פאַלט אַראָפּ אין מערהער נאָר דער אַנדערער — פרישע פלעקען!...

אין פון דרויסען בייַ דער טיר, שטוי־מען די הונגערינע יודען, וועלכע האָבען שיין נישט בעוויזען צו בעקומען קיין אַרייַנגאַנג-קאַרטען צו די סדרים, דער הונגער קלאַפּט אין די טירען, אַבער אויס זיכט, נישטאָ קיין פלאַץ, נישט ציטע גרייט מעהר ווי פאַר 150 פערזאָן.

די סדרים אין „בית היתומים" (זגערזשער 40).

דאָ האָבען זיך די סדרים אָנגעהויבען 8 אוהר, קלייגע, פּוצעלער קינדער, מיט זיין שלאַפען געהן פאַר 10

בייַ שעהן געדעקטע טישען זיצען אין אָרדנונג אויסגעזעצט 75 יתומים-קינדער יונגלעך און מיידלעך, דער „רבי" הויבט אָן די הגדה. דער 8-יעהריגער מישה'לע מאַכט מיט אַ ניגון קידוש און דער 7-יעהריגער שמחה'לע פרעגט די קשיות, אויף וואָס דער „רבי" געטפּערט דעם תירוץ.

נאָך יעדער ברכה זאָגען אַלע קינדער נאָך „ברוך הוא וברוך שמו", אָמן", אַפילו די יונגסטע. די צוויי יעהריגע מיידלעך קוקען דעם „רבי'ן" און מיל־ערען, כדי נישט צו פערשפּעטיגען דעם „אָמן"...

די פרויען, מיטגלידערינס פון „בית־היתומים", פאַרען זיך דערוויל און דער־קיך, גרייטען צו די יום-טוב שפּייזען פאַר די קינדערלעך, ס'זאָל זיין וואָס גע־שמאַקער, דער ריח פון דער קוך טראָגט זיך אַריבער אין זאַל, וואו די קינדער דערפלעגען פון פריער, גרייטערינג זיך צו די געשמאַקע פסח-מאַלצים.

בייַ דער ערשטער סדר-נאַכט זיינען גע־ווען אַנוועזענד אַ חוץ דער פערוואַלטונג מיט'ן פרעזעס ה' ריבעזעס בראַוט אויך פיל אייגענלעכע געסט.

צו די סדרים זיינען געקומען אַלע דערוואַקסענע יונגלעך און מיידלעך, יתומים און יתומות, וואָס זיינען שיין זעלבסטשטענדיגע מענשען, אויבן זיינען זיי געקומען צו די „בריידערלעך" און „שוועסטערלעך", כדי צוזאַמען אָפּצורעדן מען דעם סדר און דער סביבה פון זיי־דע ערציהער, מיט וועלכע זיי מעגען זיך נישט שיידען.

אין אַלגעמיין האָט דער סדר אין „בית היתומים (זגערזשער 40) איבערגעלאָזט אויף די 1500 בעזוכער, וואָס האָבען בייַדער סדר-נאַכט בעזוכט די יתומים־סדרים, אַ זעהר גוטען אייגדרוק.

(—זשאַן—)

שטיצט די
נאַכט-פּאַגאַטאָוויע.

אַדערט איעבראַל
נאָר פאַטענטירטע
פעלד-בעטען
פערזעהן מיט דער פאַבריקס-מאַרקע
Palma-Patent
פאַר וועלכע מיר גאַראַנטירען.
אויך שטעטס אויף לאַגער אין אַ גרויסען אויסוואַהל: ניכעל-בעטען מינדער-בעטען, אַמעריקאַנעס, קינדער-וועגעלעך, הויכע מיט־דע-בעגלעך, שאַטאַולע און נעבעטע מאַטראַצען.
ביליגסטע פרייזען! • רעפּעלסטע בעהאַנדלונג!
לאַדז, פּולנאַצנאַ 24, טעל. 31-85.

נאָר
בייַם פערברויך
„EROS"
פערפום,
זייף און
פעלנישוואַס ער
בלעטע מען
העכסט-צופרידען.
EROS
Woda kolońska kwiatowa
JUNO לאַדז, פּיעטריקאָווער 44
טעל. 43-33.
צו בעקומען אין אַלע פעלד-אַפּטעקען און בעסערע פּערפומעריע-געשעפטען.

Grand-Kino | היינט | Apollo
די לאַנג ערוואַרטעטע גראַנדיעזע יודישע פּרעמיערע !!!
גרויסער יום-טוב-מאַלעכ
יום-טוב-מאַלעכ
„יודישע גליקען"
קאָמעדיע אין 10 אַקטען לויט'ן „מנחם מענדעל" פון שלום עליכם אין דער אויספיתרונג פון די אַרטיסטען פון „הבימה" און פון יודישען קאַמער-טעאַטער אין מאָסקוא. רעזשיסירט פון מאָוקינא און נאָסקינא — מאָסקוא.
אָנהויב אין די וואָכען-טעג 5 אַ דייגער נאַכט. שבת און זונטאָג 2 אַ דייגער נאַכט. לעצטער מעאַנס 10 אָוועגד.

זאַל פילהאַרמאָניע
נאַרושעוויטשע 20.
נאָר 6 נאַסטראַלען פון וואַרשעווער יודישען קלייַנקונסט-טעאַטער
בראַשע מיט די בעריהמטע אַרטיסטען
ליבלינגע פון וואַרשע
סמכטיון
עווא שטאַקפעדער,
הערמאַן פעניגשטיין, דוד לעדערמאַן, י. נאַזשיק
היינט, דינסטאָג, ד. 19-טען מאָרגען, מיטוואָך, ד. 20-טען
צו 1 פאַרשטעלונג פינסטליך 9 אָוועגד
די לעצטע 2 מאָל די גלענצענדע גראָטעסקע, וועלכע האָט געמאַכט אַזאַ גרויסען רושם אַ. ג.
סמכטיון 1
אין 2 אַקטען 12 בילדער מיט פּראָלאָג און עפּילאָג צוזאַמענגעשטעלט און רעזשיסירט: י. נאַזשיק, מוזיק ש. ווינבערג, דעקאָראַציעס: ו. ווינבערג, סמכטיון-דעלעגאַט: ה. פעניגשטיין.
סמעטשען — הומאָר — כאַראַקטער — סאַטירע — געזאַנג.
מעקסטען פון די בעוואוסטע שרייבער: מ. נאַדיר, דער שוקעלער, גאַרדלמאַן, ל. האַכשטיין, לוטשיגער פעפּיטש, י. נאַזשיק. — ס'בעטען אַנטיל פרויען: ע. שטאַקפעדער, ר. גאַזעל, ס. גאַנעלע, ב. פערבער, מענער, ה. פעניגשטיין, ד. לעדערמאַן, י. נאַזשיק, מ. שטאַקפעדער, י. בירנבוים, ו. גרינשטאַן, מ. לעווין.
אַנאָנס: די טעג קומט דער גרויסער שלאַגער פון סמכטיון, וועלכער האָט אויפגערודערט וואַרשע
זלאַטעדי רביצין אַקטיאָלע רעמי אי ן 10 בילדער פון י. סכין.
!!! איינגע סינסלערישע דעמאָראַציעס, קאָסטיומען, בוטאַפאָרען און ליכט-עפעקטען. !!!
דיריגענט: ש. ווינבערג. פאַרשטייער פון סמכטיון א. שטאַקפעדער.

RADION
sam pierze!

היינט האב איך א פרעהליך לעבען — ווייל RADION וואשט מיר אליין.

פרעמלען קאשא מאנדראלסקא געניסט פון לעבען. פערמאטערט זיך נישט מיט וואשען ווייל Radion פערטיגט אויס מאר איהר די גאנצע ארבעט.

RADION

וואשט אליין!

אויפלעזען Radion אין קאלט וואסער, ארייגלעגען די אינגעגעצטע וועש אין דער אויפלעזונג און קאכען 20 מינוט. דערנאך זארגפעלטיג שווענקען.

די וועש ווערט רין און שניי-ווייס.

דאס ריבען און בערשטען איז אן'איבריגע פרחה — מאכט צושאנדען די וועש און די הענד, און דאס קען מען אזוי לייכט פערמעידען!

דער אידעאל זעלבסט-וואשענדער מיטעל

RADION

שפארט די וועש.

אויפפאדערונג.

די פערוואלטונג פון

„תומכי אורחים"

פאדערט אויף אלע, וועלכע האבען געגומען שפענדע-בלאקס, אז זיי זאלען קומען היינט דינסטאג, דעם 19 אפריל אין פעראיינס-קאנצלעריע מאמערסקא 18 פון 11—2 נאכם. און 5—10 אוועגד.

די פערוואלטונג פון מאנופאקטור-פערמיטלער-פעראיין אין לאדז, פיעטריקאווער 64

מאכט בעקאנט די פעראנטפ-מיטגלידער, אז היינט, דינסטאג, ד. 19. ד. ח. 2 זייגער נאכמיט. קומט פאר די

אלגעמיינע יעהרליכע גענעראל-פערזאמלונג

טאג-ארדנונג:

1) ערפענונג. 2) וואהל פון א פרעזידיום. 3) בעריכט פון די פערוואלטונג און רעוויזיאנס-קאמיסיע. 4) בודזשעט פאר'ן יאהר 1927. 5) חשבון אויסשטרייכען פעראינס-מיטגלידער. 6) וואהלען פון די פעראינס-ארגאנען 7) פרעגע פארשלאגען.

נ. ב. בא א נישט געגיבענדע צאהל אנוועזענדע מיטגלידער וועט די בעגעראל-פערזאמלונג פארקומען דעם זעלבען טאג 5 נאכמיט.

עס איז זעהר שטארק געווינשען, אז אלע מיטגלידער זאלען אומבעדינגט פינטליך ערשיינען אום צו שיצען אייגענע אינטערעסען און עקזיסטענץ, עס דארפען אויך דער היינטיגער פערזאמלונג דורכגעפיהרט ווערען זעהר וויכטיגע פראגלעמען.

די פערוואלטונג.

מעבעל

קאמפלעט - איינריכטונגען ווי אויך ענצעל קויפען אלע בי די סאלידע פירמע

Flakowicz i Recht

145 פיעטריקאווער 145

ווייל דארט איז די בעסטע אויסארבייטונג די בילליגסטע פרייזען, מעקודעמסטע בעדינגונגען.

עלטערן!

תאר 3 זלאטיס אחאך

ווערט געלערנט מיט קינדער, וואס לערנען אין פאלקס-שולען: חומש, רש"י, נ"ך, משניות, גמרא, יהדות, היסטאריע, רעדען און שרייבען העברעאיש, און יודישע בריף זעלבסט צוזאמענשטעלען, דורכן בעהאוסען ארטאדאקס. העברעאישען לעהרער

י. ד. ראזענפעלד פל. וואלנאשטשי 6

קווער אפיציעל רעכטס 2 שטאק.

פ'ווערן אויך אנגענומען אנפענגער פון 5 יאהר אן.

„א שטרענג רעליגיעזע ערציהונג!"

„ערפאלג גאראנטירט"!

א געשיקט שיכעל!!

דאמען אדער הערען דער נעצעסטער פאסען פון די בעסטע אויסלענדישע און אינלענדישע לעדער, קאן מען קויפען נאר בי דער פירמע

Stelzner, Weber i Ska

פיעטריקאווער 141.

פלעגערינס

אויף פריוואט-דיזשורען

אויפ'ן ארט און ארויסצופאהרען

Główna 14, A. LIS

Sklep galanteryjny.

א שותף

מיט א קאפיטאל פון 1500—1600 דאלאר ווערט געזוכט צו א האנדלס-אונטערנעהמונג. (א פראנט געוועלב אין צענטרום פון שטאט). אפער-טען אבצוגעבען אין אדמיג. פון „לאדז. טאגעבל."

מאר געשעפט. 1626

גרויסע פאבריקס-זאלען

אין די גרויסען פון 18,3x9,3 און אין זאל אויף 9,3x7,4 מעטער פון זאמארע צו פערקאכען.

צו ערפאהרען: Koźminski, Wólczańska 251

א מעבלירט צימער

בי א אינטעליגענטע פאמיליע מיט עלעקטריש ליכט צו פערמיטען.

צו ערפאהרען וולסקאדניא 29, וו. 3.

יעדער איינציגער האט זיך איבערצייגט, אז מאר

מעבעל

דיזאגאס, פעלצען, ניי-מאשינען, גארדעראבען א.ז.ו.

צאיהלט די העכסטע פרייזען

א. ודיל צמאן נארומאוויטש 19 (דזיעלנא)

אין מעבעל-ניסהעלפ (פריח.-מאוג.) שענקוויטש 29

ביי מיר איז שטענדיג פערש. נענוצטע מעבעל אין גוטען צושטאנד צו פערקויפען.

וואטענע קאלדרעס

אין גרויסען אויסוואהל פון 30 זל. אן.

Stelzner, Weber i S-ka

פיעטריקאווער 141.

גארדינען, סאפען

אין גרויסען אויסוואהל

Stelzner, Weber i S-ka

פיעטריקאווער 141.

Dr. med, S. Kantor

שפעציאליסט פאר הויט- ווענערישע, און האר-קראנקהייטען. רעפנטגען- און הייל-ליכט-קאביינעט

פיעטריקאווער 44, רוג עוואנגעליצקע טעלעפאן 29-45.

נעמט אן: פון 8—2 און פון 6—8 פאר פרויען א בעזונדער ווארטע-צימער — פון 5—6 נאכם.

נעמט אן אין דער לעשניצע „סטגיטאס" ציגעל-גאס 29 פון 2—4.

Nowe siły mężczyźnie

daje „Yopuamin" oddawna wypróbowany i naukowo spreparowany środek. 50 dawek 12 zł. ze sposobem użycia. Dr. Gebhard & Co., Gdańsk.

Dr. Ludwik Falk

צוריקגעקעהרט

נאוואראט 7, טעל. 28-07

הויט און געשלעכטס-סראנקהייטען

נעמט אן פון 10—12 פון 5—7. 5619

פרילעך

ווערט ערלערנט גרינדליך אין א קורצער צייט.

צו ערפאהרען: וולסקאדניא 29, וו. 3.

פאלא נעגרי

וואלט ביזן היינטיגען טאג געווען א בעשיידענע כאריסטסע פון וואַרשאווער באַלעט, ווען זי וואלט נישט בענוצט דעם וואונדערבאַרען מיטעל

Cosmopolis

וועלכער ער פרישט דאס פנים, די הענד און דעם קערפער, געבענדיג די הויט אַנ'אונ-פערגלייכליכער עלאַסטישער און צערטליך סאַמעטענער גלאַטקייט.

Roman Włodarski, Warszawa, Lubeckiego 5: הויפט-סקלאד אויף פוילען

צו בעקומען אין די אפטייקען, אפטייק-סקלאדען און פערפיומעריעס. פרייז זל. 2.50 פאר א שטיק. אין פאל ווען מען בעקומט נישט דארף מען זיך וועגדען צום הויפט-סקלאד פאר פוילען. אויסוואַרטיגע ווערט צוגעשיקט נאכ'ן בעקומען פאראויס זל. 2.75 אדער 3.25 פאר נאכנאמע. הויט זיך פאר פעלשונגען!

פערטרעטער אויף בעזונדערע שטעט אויף אייגענער רעכנונג ווערט געוואונשען.

בחנם

איז די אויגען-אונטערזוכונג בעם קויפען ברילען אדער קוועטשערס ביי

אפטיקער פר. פאסטלעב

פיעטריקאווער 71

בעמ.: כ'נעב קיין ראבאט, אבער דעריבער גור נעט (קיין גענוצטע) סחורה און ביליגער ווי ביי ראבאט.

קאפ-וועהטאג און ערשעפונג,

ווי אויך מאגען-פערדארבונג, לעבער-קרענק-הצען, נירען, גאל-שטענער, רעומאטיזם, אערעטיזם, העמאריידען - וועהטאגען קומען אפט פאר צוליב דער שלעכטער שטאף-וועקסלונג און פעראונרייניגונג פון בלוט אין מענשליכען אָרגאניזם.

Ziola z Gór Hareu D-ra Lauera

הילפען צו אנוועזענדע שטאף-ענדערונג, ערוועקען צו פערדייען, רייניגען דאס בלוט און אלערערשט מאכען געזונד דעם מאגען און ברענען צו א רעגולערער פונקציע פון דער לעבער און נירען, זעהר בעזייטיגען שווילגונג, און

Ziola z Gór Hareu D-ra Lauera

בעזייטיגען פון אָרגאניזם די נישט פערדייטע רעשטלעך, ווי אויך בעקעמפען דאס שאפען זיך פון פערוועזונגען, וואס איז גורם צו רעומאטיזם און אערעטיזם.

Ziola z Gór Hareu D-ra Lauera

בעזייטיגען און פערהיטען דאס שאפען זיך פון גאל-שטענער און פערפילדערן די חע-פערידען-שמערצען.

די פרייזען א האלב שאכטעל 1,50 זל.

„ א דאפעלטע שאכטעל 2,50 זל.

צו בעקומען אין אלע אפטייקען און אפטייק-סקלאדעס

הויפט-סקלאד

פון דיזאנעס, כאדניקעס, גארדינען, פלוש-דעקען, פארטיערען,

עמאמין און טיול-דעקען די לעצטע נויהיטען, ווי אויך מעבעל-איבערצוג. לינאלעאום, צראשען און ראלעען. — מעבעל-פאסמאגעריע

הורט און דעטייל-פערקויף

F. Futerman, Łódź

28 פיעטריקאווער 28

טעל. 20-2

קויפט נישט קיין מעבעל,

בעפאר איהר איבערצייגט אייך נישט אין מיין מעבעל-געשעפט

44 CH. ŁAŻNIK 44

גדאנסקא (דלוגא)

גור בא מיר קענט איהר קויפען מעבעל שעהן, גוט און ביליג בעמ.: איך קויף אויך פערשידענע מעבעל, דיזאנעס, פעלצען, ניי-מאשינען, סאמאוואַרען א. אז. וו. — — איך צאהל די העכסטע פרייזען! .... קומט און איבערצייגט אייך.

והיה כי ישאלך בנך מחר לאמר מה זאת?

פארוואס לויפט יעדער אין ביורא פיעטרי-קאווער 17? ואמרת אליו, זאלסט דו איהם זאגען, אז אין דעם ביורא פיעטרי-ראווער 17, דורכגאנג (זאכאדניא 52) ווערט לויט'ן אוסטאו געוויסענהאפט ערלעדיגט אלערלי בימעס, קלאווולעס זאַ-בעזפיעטשעניעס אויף אלע שטעט אין פוילען, אפעלאציעס, שפעזיציעס, אד-וואלאניעס, רעמורסען — וועגן סאנ-צעמיעס, פעסער אין קאמיסאר.-זשאנדו, ביטעס אין אלע פאליציי-בעצירקען, שוות-פות-אסטען, סטאמטען, אקטען אינטערציזעס, אקטען דארא-וויזנעס, קארטע ספראווטעס, ווי אויך איבערזעצונגען אין אלע שפראכען.

שעל, רייזל, מין ביליגו

מיט אכטונג י. מאנעלא רעכטסקונסולענט

פיעטריקאווער 17, זאכאדניא 52.

Dr. med. H. LEICHTER

סאנסטאנטינער 9, רוג זאכאדניא

טעל. 49-66.

צאהן-כירורג

מעצע. פון כירורגישע קרענקהייטען פון שטשעקע, נומען, רושענפלעס, צאהן-פיסולעס א. ו. ו.

נעמט אן פון 1½-5 און פון 8-9 אז. זונטאג 11-2.

אבאנאמענטס-פרייז: מאר א חודש אין פוילען 5 זל., אין פרעמדקרייך און בעל-גיען—20 פרענק, אין אנדערע לענדער—1,25 דאלאר.

אנאנסען-פרייז: מאר א מילימעטער-שורה מאר'ן טעקסט 16 גרושען, פרעמדע 24 גר., אין טעקסט 40 גר., פרעמדע, 60 גר., נקסט 12 פרעמ'כוטע פ'ן שטאט.

מאר אויסלענדישע אגענטען 100% מעהר אויסער דער שטאט—מיט 50% מעהר. פון די פרעמדע גיט אראפגעגעבען קיין ראבאט.

Redaktor-wydawca: E. Bamberski. Własnością E. i M. Hamburskich w Łodzi (Piotrkowska 16).